

תורה ודעת

זבאו פולם
בפרית
יחד
נעשה
ונשמע
אמרו כאחד

יו"ל ע"י 'קהל עדת ירושלים' ♦ גליון 128 ♦ ערב חג השבועות שנת תש"ע

בעניינא דיוסא מתורתו של רבינו הגאון רבי לייב מינצברג שליט"א

יראה כל זכורך את פני האדון ה'

והלום ראינו למרן החזו"א (או"ח קכט א') שכבר ישב על מדוכה זו ומחלק בין ההליכה שהולך האדם מביתו עד פתח הר הבית, לבין העליה שמפתח הר הבית עד העזרה, דלגבי העליה עד ירושלים נקט בוודאות שאינה מענין המצוה, ולפי זה היה גם פשוט לו שכל דיני 'אינו יכול לעלות ברגליו' לא נאמרו לענין הליכה זו, וזה לשונו - **דהא ודאי מי שא"א לו לעלות ברגליו לירושלים רוכב על החמור ועולה וכו', אבל עד מחנה לוייה לא נתמעט מי שכוחו רע ואינו יכול להלוך ברגליו, שאין זה ההילוך עיקר המצוה רק מכשירי המצוה כדי שיוכל להראות ולכנוס במחנה שכינה.** אבל לגבי ההליכה בתוך הר הבית עד העזרה מסתפק הוא, אם היא גם מעיקר המצוה או לא - **אבל הילוך מחנה לוייה אפשר שזה עיקר המצוה, ואף את"ל דעיקר המצוה היא ההתראות בעזרה מ"מ מה דילפינן מרגלים הילוך יפה, אינו אלא בהילוך מחנה לוייה.** [ולהלן נביא את שיטת התוס' בנידון]

אמנם בספר 'אגרות משה' אחרי שדן בזה בארוכה מסיק בפשיטות שכל ההליכה אין לה שום שייכות למצוה, ואינה אלא הכשר בעלמא, המשך בעמוד הבא

שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה'. (שמות כג, יז) נצטוינו בזאת שכל ישראל יראו בבית האדון ה' שלוש פעמים בשנה. והנה בלשון חז"ל מכונה מצוה זו "עליה לרגל". וכן בנוסח תפילת המוסף תיקנו אנשי כנה"ג - ואין יכולים לעלות ולראות - - ושם נעלה ונראה ונשתחוה לפניך בשלוש פעמי רגליו.

ויש להתבונן ולעיין האם "העליה" עצמה היא גם חלק מהמצוה, וכבר מיד בשעת העליה כשהעולה עושה את דרכו להיראות במקדש, הוא עסוק כבר בקיום המצוה. או שכל המצוה היא רק ה"התראות" במקדש, אבל העליה שעולה האדם אל המקדש היא הכשר מצוה בלבד, כעין בניית סוכה ואפיית מצה.

והנה בריש מסכת חגיגה תנן. החיגר, והסומא, והחולה, והזקן, ומי שאינו יכול לעלות ברגליו, פטורים מן הראיה (חגיגה ב.). היינו שמצות עליה לרגל לא נאמרה אלא למי שיכול לעלות עליה זו ברגליו בהילוך יפה כרגיל, אבל מי שאינו מסוגל לכך, אינו חייב במצוה. ולכאורה משמע מזה שגם ההליכה היא חלק מהמצוה.

בגליון

בעניינא דיומא

יראה כל זכורך את פני האדון ה' מתורתו של רבינו שליט"א

א

לרגל כנס ההודאה

דין עשרה דברכת הגומל מתורתו של רבינו שליט"א

ה

מסיבת ההודאה לרגל החלמת רבינו שליט"א

טוב להודות לה'

הרב ישעיה סירוטה

ז

מבי מדרשא

ויטב לנו - בתלמוד תורה

הגאון רבי יוסף הירשמן שליט"א

י

בעקבות הרועים

עבדו את ה' בשמחה

הגאון רבי אשר לוסטיגמן שליט"א

יא

מבי מדרשא

שייכות ברכת אהבה רבה לק"ש

הרב אורי הולצמן

יב

חג השבועות

יום פטירת דוד המלך ע"ה

נעים זמירות ישראל

הרב חיים יצחק פרוש

יג

ישמע חכם ויוסף לקח

ולא אותי קראת יעקב כי יגעת בי ישראל

הרב י.פ.ג.

טו

טנא מלא ברכות

ברכת מזל טוב חמה ולבבית שלוחה בזה לכבוד מוריננו ורבינו שליט"א

ולחתנו הגאון רבי אשר ליכטנשטיין שליט"א

לרגל הולדת הנכדים/הנינים, הנכדה/הנינה במז"ט

יהא רעווא משמיא שיזכו לרוות מהם ומכל משפחתם רוב נחת דקדושה ויאריך ה' ימיו על ממלכתו להנהיגנו, ולהפיץ מעיינות תורתו הברוכים מתוך כריות גופא ונהורא מעליא הרחבת הדעת וכל מילי דמיטב.

קהל עדת ירושלים

וזה לשונו - והנה פשוט שעצם ההליכה להעזרה אינו מהמצוה אלא הוא הכשר מצוה, משום שבלא ההליכה לשם לא יוכל להראות בעזרה, והוא כמו עשיית סוכה שעצם המצוה היא הישיבה בסוכה והעשייה היא רק הכשר המצוה שבלא העשייה לא יוכל לישב בסוכה, וכן הוא ממש בהליכה לעזרה וכו' ומוכרחין לפרש שהוא מיעוט בעלמא על מי שאינם יכולין לילך ברגליהם. (אגרו"מ חלק קדשים וטהרות סימן כא)

אכן אחר העיון בסוגיית הגמרא נראה שהעליה היא חלק מגוף המצוה. דהנה מבואר שם דילפינן דין זה ממה שנאמר "שלוש רגלים". - תנו רבנן 'רגלים' פרט לבעלי קבין, דבר אחר רגלים פרט לחיגר ולחולה ולסומא ולזקן ולשאינו יכול לעלות ברגליו (ד. ופירש"י - רגלים למעוטי מי שצריך משענת אחת לבד מרגליו. וכן שם עוד (דף ג.) אמר רבי תנחום, חיגר ברגלו אחת פטור מן הראיה, שנאמר רגלים. והא רגלים מבעי ליה פרט לבעלי קבין ההוא מפעמים נפקא. דתניא, 'פעמים', אין פעמים אלא רגלים וכו' ואומר "מה יפו פעמיך בנעלים"

והנה מעצם מה שבדרשות חז"ל משמשים הלשונות "פעמים" ו"רגלים" שבפרשה זו בהוראה של הליכה ברגלים, מוכח שגם עצם ההליכה היא חלק מהמצוה, ויתר על כך יש להכריח זאת ממה שלמדו מכאן שיעורים וגדרים בהליכה, שהרי פשוט שכל הגדרים שקבעה התורה במצוות יסודם מן המצוה עצמה וענינה, ואי נימא שכל ההליכה היא רק הכשר מצוה בעלמא, לא מובן כלל מדוע נתחדשו בה פטורים שלא מצאנו כדוגמתם בשאר מצוות, וכגון מי שאינו יכול להלך ברגליו כדי לקנות ארבעת המינים, או למול את בנו, או מי שאין בכוחו לבנות סוכה במו ידיו וכדומה.

ותודה לה' מצאנו כדברינו בחידושי הריטב"א במסכת סוכה (כה א) שכתב להדיא שעצם ה"עליה לרגל" היא גם מעיקר המצוה, דילפינן שם בסוגיא, שהעוסק במצוה פטור מן המצוה ממה שנאמר "בשבתך בביתך", וההולך לדבר מצוה פטור מן המצוה, ממה שנאמר "ובלכתך בדרך". והקשה הריטב"א דלכאורה הדברים ק"ו ומה ההולך לדבר מצוה פטור, כ"ש העוסק במצוה עצמה, ולמאי איצטריך קרא ד"בשבתך", ותיריך - יש לומר דאילו לא כתב אלא ובלכתך בלחוד הוה מוקמינן ליה כשהמצוה היא בהליכה עצמה שהוא עוסק במצוה ממש, כגון ההולך להוצאת המת ולהכנסת כלה ועולה לרגל, אבל הולך לדבר מצוה שאין ההליכה גופה של מצוה לא מיפטר מקריאת שמע ושאר מצוה, אבל השתא דכתיב בשבתך לעוסק במצוה מיותר ובלכתך בדרך להולך לדבר מצוה. הרי מפורש בדבריו שההליכה במצוות ראייה היא חלק בלתי נפרד מעצם המצוה, ופלא הוא שנשמטו הדברים מעיני החזו"א והאגרו"מ.

ומעתה עלינו להתבונן מה פשרה של הליכה זו ומהו הטעם שהיא חלק מהמצוה.

והנראה בזה כי מצות ראייה נובעת בשורשה מכך שישראל הם עבדי ה' והקב"ה הוא אדונם, וכלשון הכתוב - יראה כל זכורך אל פני האדון ה', (שמות כג,ז) וכן - יראה כל זכורך את פני האדון ה' אלוקי ישראל (שם לד,כג) ומדרכי ביטוי ההכנעה של העבד כלפי האדון, שהוא עוזב את מקומו ואת אשר לו ובא אל אדוניו, לפיכך ההליכה היא מגוף המצוה, ומשעה שהעולה לרגל פונה לעלות אל בית האדון ה', הרי הוא בעיצומה של המצוה שהיא "לעלות ולבוא" אל בית ה'.

וגם בפסיקתא משמע כדברינו דאיתא התם - 'מתי אבוא ואראה פני אלוקים' אמרו לו ישראל רבונו של עולם אימתי אתה מחזיר לנו את הכבוד שהיינו עולין בשלשת פעמי רגלים ורואין פני השכינה, אמר להם בני בעולם הזה כמה פעמים הייתם עולים, לא שלשה פעמים בשנה, כשיגיע הקץ אני בונה אותו ואין אתם עולים שלשה פעמים בשנה אלא כל חודש וחודש ובכל שבת ושבת אתם עתידים להיות עולים שם כמה שנאמר 'והיה מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו'. ובהמשך הדברים שם - דבר אחר 'והיה מדי חודש' והרי שאירע ר"ח להיות בשבת, ואמר הכתוב מדי חודש ומדי שבת, היאך, אמר רבי פינחס הכהן בן חמא בשם רבי ראובן, באים שני פעמים - אחד של שבת ואחד של ר"ח, והעבים טוענין אותן בהשכמה ומביאין אותן לירושלים, והם מתפללים שם בבוקר, והן טוענין אותן לבתיהן ומחזירים לירושלים, 'מי אלה כעב תעופנה' הרי של בוקר, 'וכיונים אל ארבותיהן' הרי של מנחה.

הרי שהשוותה מצות עליה לרגל לעליה מידי חודש בחדשו ושבת בשבתו שלעתיד לבא, והנה אז אם יארע שיזדמנו שבת וראש חודש ביום אחד, אין די במה שיבואו פעם אחת וישתחוו שם שני פעמים אחת בעבור השבת ואחת בעבור החודש, אלא צריך שתהיה ביאה מיוחדת לכל חיוב וחיוב, ולכאורה ראייה מכאן לדברינו כי מצות עליה לרגל היא "לעלות ולבוא", ולפיכך בעינן שיחזרו ויבואו פעם נוספת.

[אכן יש לדחות ולומר שאף אם המצוה היא רק ל"הימצא" בבית ה' ניתן לפרש את דברי הפסיקתא, שמכיון שישנם שני חיובים של 'הימצאות' שם, אין הימצאות אחת יכולה להתחלק לשניהם, שחלק מהזמן יהיה עבור שבת וחלק עבור ראש חודש, אלא הכל הוא הימצאות אחת גדולה. ולכן בעינן להפסיק ביציאה, ולבוא פעם נוספת שאז יש לו שני הימצאותיות.]

ומעתה אפשר שגם מה שמצאנו כמה פעמים במקרא שעליה לרגל נזכרת בלשון "לבוא" אל ה' כגון - בבוא כל ישראל לראות את פני ה' (דברים לא יא) וכן לשכנו תדרשו ובאת שמה (דברים יב ו) ו"כי תבואו לראות פני מי בקש זאת מידכם רמוס חציר" שנדרשו בסוגיא (ד:): לענין מצות ראייה, וכן בספר תהילים שמבקש דוד המלך "מתי אבוא ואראה פני אלוקים" ופירש"י שם לעלות לרגל, יתפרש על זו הדרך, היות והמצוה היא ל"עלות ולבוא ולראות".

()

וגדר 'מי שאינו יכול לעלות ברגליו', שיטת התוספות (ב: ד"ה מי) דהיינו מי שאינו יכול לעלות ברגליו מעירו לעזרה, ואף אם מירושלים עצמה יכול לעלות ברגליו לעזרה, אינו מחויב לעלות לירושלים בקרון או בעגלה ומשם לעלות ברגל, אלא פטור הוא ממצות ראייה, וכן משמע מדברי הרמב"ם (חגיגה פ"ב ה"א), והנה לפי משנ"ת שרק אם ההליכה היא חלק מן המצוה שייך לקבוע בה שיעורים, הרי פשוט שלדברי התוס' מצוות ה"עליה לרגל" מתחלת כבר מראשית הדרך, מיד כשיוצא לדרך מביתו ופונה לעלות אל בית ה'.

אבל דעת החזו"א שנזכרה לעיל, מי שאינו יכול לעלות מעירו ברגליו חייב הוא לרכוב עד ירושלים, ולא נאמרו דיני 'יכול לעלות ברגליו' אלא לגבי ההליכה מהר הבית עד לעזרה.

ונראה בבאיור שיטתו דס"ל שהמקום שממנו ואילך נחשב כמי שבאים

גדר הדבר שהן מופקעות ממצוות אלו, (וכפי שמצאנו פעמים שמצוה מוטלת על חלק מן העם והשאר מופקעים הימנה, וכגון ישראל מברכת כהנים.) אלא הטעם שמצוות אלו די להם שיתקיימו על ידי עיקרו של העם דהיינו האנשים. (ובמקור"א ביארנו מדוע דווקא מצוות שהזמן גרמא הקילה תורה לפטרם) ומכיון שהנשים טפלות הן אל האנשים, הרי במה שהמצוה מתקיימת על ידי האנשים יש בזה בכדי להחשיבן ולהכלילן במצוה. ולפיכך נשים החפצות בכך יכולות הן לקיים מצוות שהז"ג ותחשב להן עשייתן כמצוה, ולדעת ר"ת אף מברכות הן ברכת המצוות.]

ויש להוכיח יסוד זה שמצוות ראייה היא 'חובת ציבור', מהא דאיתא בגמרא - **אחרים אומרים, המקמץ, והמצרף נחושה, והבורסי - פטורין מן הראייה, שנאמר 'כל זכורך' - מי שיכול לעלות עם כל זכורך, יצאו אלו שאין יכולין לעלות עם כל זכורך** (חגיגה ד.). [שמפני מלאכתך נודף מהם ריח רע ואינם יכולים להצטרף עם הכלל]. וכן להלן (ז.). **רבי יוסי ברבי יהודה אומר, שלש רגלים בשנה נצטוו ישראל לעלות ברגל וכו' ואין נראין חצאין משום שנאמר 'כל זכורך'**. ובהמשך הסוגיא מבואר שאין נראין חצאין היינו המקמץ והבורסי שלא יעשו חבורה קטנה ויעלו בעצמם. (עיי"ש וברש"י).

ולכאורה דבר תימה מכופל הוא. א. שבכל מקום בתורה "כל" בא לרבות וכאן ממעטת הגמרא ממה שנאמר "כל", ב. אם אינם יכולים לעלות עם הכלל מדוע שלא יעלו חצאין ויעשו הם חבורה לעצמם.

[ועיין מאירי שמיישב בזאת את שיטת הרמב"ם הפוסק שלא כסוגיין, שהמקמץ והבורסי חייבים להיטהר ולהעלות לרגל יחד עם כל ישראל (פ"ב מהלכות חגיגה ה"ב). ומבאר המאירי שברייתא זו היא דעת יחיד אולם דעת חכמים היא שהמקמץ והבורסי חייבים לעלות, ומוסיף טעם לדבריו שלא יתכן ש"כל" בא למעט.]

אכן לפי מה שנתבאר שראייה היא "חובת ציבור", מבואר היטב שאלו שהצטרפותם עם הכלל עומדת בסתירה לענין המצוה שכל העם יעלה יחדיו, מתמעטים ממקרא זה שבא להורות ש"כל" העם יחדיו צריך לעלות, ומובן גם היטב שלא שייך שיעשו הם חבורה לעצמם ויעלו, כי מכיון שהמצוה היא ש"עם ישראל" יעלה לראות, אין שום משמעות לעליה של יחידים בצורה נפרדת.

ולפי דברינו מבוארים עוד שני דינים נוספים שנתחדשו במצוות ראייה, ששנינו שם שהחרש והאנדרוגינוס פטורים מן הראייה, ומבואר בגמרא שאירי בחרש המדבר ואינו שומע ובאלם השומע ואינו מדבר, שאף שחייבים הם בשאר מצוות שבתורה פטורים הם מן הראייה, דאיתקש ראייה להקהל, ובהקהל נאמר "למען יִלְמְדוּ" ואמר מר זוטרא קרי ביה "למען יִלְמְדוּ", עיי"ש.

והנה לגבי הקהל שהמצוה היא לשמוע ללמוד וללמד מובן שפיר שהמצוה אינה שייכת באלם וחרש, אך לגבי עליה לרגל שהמצוה היא לראות ולהשתחוות לכאורה דבר פלא הוא מה שייך לפטור בה את החרש והאלם, ועיין בספר 'טורי אבן' שדן בזה וכתב שהוא מילתא בלא טעמא וגזייה"כ לפטור אותם, אף שחייבים בכל המצוות שבתורה. אך למשנ"ת נראה שמכיון שהמצוה היא על הכלל לבוא כאחד, לפיכך מי שאינו שומע או שאינו מדבר כיון שאינו מקושר עם הסובבים אותו, אינו

המשך בעמוד הבא

ועולים משם לעזרה היינו רק מפתח הר הבית, אבל ההליכה עד הר הבית אינה נחשבת כמעשה של 'עליה לרגל', מכיון שכל התחום שמחוץ למקדש ראוי למושב ישראל, ולפיכך כל עוד שהם מתהלכים שם עדיין לא נחשב בזאת שעזבו את "מקומם", ורק משעה שעוקרים ממחנה ישראל לבוא לעזרה, מתחיל מעשה ה'עליה' אל בית ה'.

והנה זה פשוט דלשיטת התוספות אף מי שאינו יכול לעלות ברגליו מעירו לעזרה דאינו חייב במצות ראייה, אולם אם בכל זאת הגיע לירושלים בקרון וכדומה, אזי חייב הוא לעלות משם להר הבית, ולא עוד אלא שנראה שגם הגעתו מעירו עד ירושלים יש להחשיבה כ'קיום' מצוות 'עליה לרגל'. ומעתה יש להתבונן מדוע באמת לא חייבה אותו תורה להתקרב בקרון ובעגלה, על מנת שיוכל לקיים את המצוה.

וכדי לבאר דבר זה יש להקדים כלל גדול בעצם יסוד חיוב מצוות ראייה, כי הנה מצוות התורה מצאנו אותן חלוקות בין מצוות שהן 'חובת יחיד' המוטלות על הפרט, כציצית תפילין מזוזה מילה וכו', ומצוות שמעצם יסודן הן 'חובת ציבור', כגון עבודות המקדש, קידוש החדש, שימת מלך ומינוי שופטים וכו'. ופשוט הוא, שב'חובת הציבור' אין המצוה מתייחסת לשליח המקיימה, כי הרי הוא אינו אלא שליח, והמצוה עצמה מיוחסת לכלל הציבור, והם אלו שקיימה ע"י העושה בפועל.

והנה מצוות ראייה נראה שהגם שכל יחיד ויחיד שעולה לרגל 'מקיים מצוה', ואף מביא הוא קרבן ראייה הנחשב לקרבן יחיד, ואם אינו עולה לרגל הרי הוא מבטל מצות עשה, מ"מ נראה שבעצם יסודה היא 'חובת ציבור' המוטלת על הכלל, כלומר ש'עם ישראל' יעלה להיראות בבית ה', וכפי שמורה לשון הכתוב - **שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך**. הרי להדיא שהציווי הוא על הכלל שכל זכוריו יעלו להראות ולהשתחוות, ואילו היתה המצוה "חובת יחיד" היתה התורה מצווה את היחיד באופן ישיר **שלוש פעמים תראה [או תראה] אל פני האדון ה'**.

אלא ששונה הוא מצות ראייה משאר 'חובות הציבור' שבכל חובות הציבור המצוה היא שמתוך כלל הציבור תיעשה מעשה המצוה, התמיד ישחט העומר יקרב וכו', וכאשר המצוה נעשית ע"י שליח הציבור בזאת עם ישראל קיים את חובתו.

אבל ב'ראייה' אדרבה המצוה היא שכל העם יעלה בהמוניו שלוש פעמים בשנה לראות ולהשתחוות וכלשון הכתוב - **שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך** (שמות כג, יז). ולכן אף שהמצוה היא ביסודה חובת הציבור, בפועל על כל יחיד ויחיד להיות נמנה בין המון העם העולה לרגל, ובכך תתקיים המצוה שעם ישראל כולו בא להראות.

ונראה שזהו שורש הטעם למה שהקילה תורה ופטרה את מי שאינו יכול לעלות ברגליו ממצוות ראייה, דהיות והמצוה היא חובה כללית המוטלת על כלל הציבור, די בזה שכל אלו שבכוחם לעלות ברגלם הילוך יפה יבואו ויעלו, ובכך כבר נחשב שהעם בכללותו עלה אל פני האדון ה'. ומכיון שהמצוה מתקיימת באופן כללי בעבור חובת העם, מתוך כך נחשב גם לאלו שאינם יכולים לקיימה, שנתקיימה חובתם ע"י כלל הציבור.

אך מי שמשמט מלעלות אף שהוא מסוגל ויכול לעלות הילוך יפה, שאין להחשיבו בכלל ה'עם' ולומר שכבר התקיימה המצוה גם בעבורו, שהרי הוא באי עלייתו מפקיע עצמו מן הכלל.

[וכעין זה פירשנו במקור"א במה שנשים פטורות ממצוות עשה שהז"ג אין

מתורתו של רבינו שליט"א

אף שמתחילת ההליכה הוא עוסק במצוה, אולם לאחר השלמת המצוה אין אותה הליכה חלק משלימות מעשה המצוה, כי עיקר הקיום עצמו הוא על ידי ביאתו לעזרה. והבן.]

) (

והנה זה פשוט שאף אם נאמר שחיוב הברכה חל תיכף ביציאתו מביתו, בוודאי שאם לא בירך בתחילת דרכו יכול הוא לברך כל עוד שלא השלים את חובתו ועדיין לא נכנס לעזרה, ונחשב כ'עובר לעשייתו'.

אמנם נראה דאף לאחר שנכנס לעזרה ושוהה בה, עדיין יכול לברך. ואף שכבר השלים את חובתו, בכל זאת, מכיוון ש'הראיון' הוא מהמצוות שאין להם שיעור, ולכן אם שוהה בעזרה אפילו כל היום כולו, אזי כל משך הזמן ששוהה בה יש לו קיום מצוה, ובגין כך עדיין הוא 'עובר לעשייתו'. וכדאיתא בתוס' (סוכה לט. ד"ה עובר) שבמצוה נמשכת יכול לברך כל זמן שעוסק בקיום המצוה וכגון בנטילת לולב, אף שכבר יצא ידי חובתו בהגבהה בעלמא, כיון שיש קיום מצוה בהמשך נטילתו חשיב כעובר לעשייתו. וכמו כן במצוות הראיה אף שכבר יצא ידי חובתו כיון שהקיום נמשך יכול לברך כל זמן שהוא בעזרה.

) (

ובעניין ברכת המצוות כתבו הפוסקים שחכמים קבעוה על 'עשיית המצוה' ולא על 'קיום המצוה'. ולכן כאשר המצוה נעשית על ידי שליח, אף שכל קיום המצוה הוא בעבור המשלח, בכל זאת הברכה שייכת לעושה המעשה, וכגון השולח שליח לקבוע לו מזוזה, השליח לבדו עושה את הברכה ואין המשלח צריך אפילו לשמוע ולצאת ידי חובת הברכה, כי הברכה מוטלת רק על עושה מעשה המצוה, (ועיין במאורות ירושלים כרך ה בדיון ברכת ספירת העומר שהארכנו בזה).

ולפי זה לכאורה היה עלינו לדון במי שמקיים מצוות ראיה על ידי שנושאים אותו לתוך בית המקדש, שהנושא אותו שהוא העושה את מעשה המצוה עבור העולה, עליו תהא מוטלת אמירת הברכה.

אמנם נראה שבמצוות ראיה וודאי שאין הברכה אלא על העולה בעצמו שמתקיים בו מצוות ראיה. ודומה דבר זה למי שחבירו מניח וקושר לו תפילין, שכתב המג"א (סימן ח סק"ח) בשם ה'תרומת הדשן' שזה שהתפילין מונחות עליו הוא מברך את הברכה, והביאור הוא משום שבכגון דא שזה שיש לו את קיום המצוה יש לו גם חלק במעשה המצוה, אזי הוא מברך בעצמו. כי מה שהתפילין מונחות עליו נחשב למעשה לבישה. והבן.

וכמו כן הוא הדבר במצוות ראיה אף שהמעשה נעשה על ידי הנושא אותו, בכל זאת מכיוון שגם עצם 'ההימצאות' נחשבת כמעשה, לכן עליו מוטל לברך את הברכה.

נערך ונכתב ע"י הרב יהודה רובין

נחשב כמי שעלה לרגל יחד עם הכלל, אלא כמי שבא בגפו. ולכן אינו שייך במצוות ראיה.

ופטור אנדרוגינוס יליף בגמרא (ד. ממה שנאמר כל "זכורך", והקשו שם וכי איצטריך קרא למעוטי ספיקא, אמר אביי כשבציצו מבחוץ, כלומר דאיירי בטומטום שהוא ודאי זכר שחייב בכל מצוות עשה שהז"ג חוץ מראיה. ועיין שם בטו"א שכתב **ובעל כרחך היינו טעמא דמיעטו משום דמשונה הוא ולא דמי לסתם זכרים**. ודין זה נראה כנפלא עד מאד, שבשאר מצוות שהז"ג לא איכפת לן דמשונה הוא משאר זכרים, ואין שום נפקותא בינו ובין שאר זכרים, ורק לענין מצוות ראיה מיעטו קרא הואיל ומשונה משאר זכרים.

אמנם לפמשנ"ת מתיישבים הדברים שפיר, שכל מצוות עשה שהז"ג מוטלות הן על הזכר כחובתו הפרטית, ומכיון שלקושטא דמילתא זכר הוא, חייב לקיימה כשאר זכרים, אבל במצוות ראיה שמוטל על העם שישלח את זכריו, מיעטה תורה את מי שזכרותו משונה משאר הזכרים, ועתה מדוקדק דרשת הגמרא כמין חומר, דאמרין בגמרא 'זכור' למעט את הנשים, 'זכורך' למעט את הטומטום, דאילו נאמר רק זכור היה משתמע שהטומטום בכלל, אבל ממה שנאמר 'זכורך', כלומר שהציווי הוא על העם שישלח את זכריו, נלמד שזה שמשונה משאר כל הזכרים אינו נחשב בכלל זכרי העם.

והנה הרמב"ם לא פסק כמסקנת הסוגיא וכתב שהטומטום פטור מראיה משום שהוא ספק זכר, [ועיין בנו"כ מה שכתבו ליישב את דבריו] ומ"מ גם לשיטתו, יש להתבונן מה בין מצוות ראיה שהטומטום פטור ממנה לגמרי, לשאר מצוות עשה שהז"ג שהוא חייב לקיים לכה"פ מדין ספיקא. ולפי מה שנתבאר מבוארים הדברים, דבשאר מצוות עשה שהז"ג שהחובה מוטלת על הזכר באופן פרטי חייב הוא לקיימה בכדי להנצל מן הספק, אבל כשהחובה מוטלת על הכלל שישלח את זכריו, אזי זה שזכרותו מוטלת בספק, פטרה אותו תורה ואינו נחשב כלפי הכלל "זכורך".

) (

והנה כתב הגאון האדר"ת (בקונטרס זכר למקדש סי' ב') שצריך לברך ברכת המצוות על מצות ראיה, ויש לברך ברכה זו קודם הכניסה לעזרה. עיי"ש. אמנם לפי מה שנתבאר שגם ההליכה מביתו היא חלק מן המצוה, יש להתבונן האם יש לברך ברכה זו כבר בצאתו מביתו לעבר המקדש, או מכיוון שהמצוה נשלמת רק עם הכניסה לעזרה, עליו לברך כשעומד להציג רגליו על רצפת העזרה.

ומצינו נידון דומה באחרונים (עיין קונטרס מזוזות ביתך להגר"ח קנייבסקי שליט"א שנדפס עם מסכת מזוזה 'הלכות מעקה') לגבי הברכה על עשיית מעקה, האם יש לו לברך בהנחת האבן הראשונה שאז מתחיל עסק קיום המצוה, או שכיון שאין מצוותו נשלמת ולא קיים חובתו אלא באבן האחרונה, אף זמן הברכה הוא בהנחת האבן האחרונה.

[אמנם יש מקום לחלק בין מעקה לעליה לרגל, שבעשיית המעקה הרי בסופו של דבר המעקה מורכב מכל האבנים ביחד, ונמצא שמתחילת הבניין נצרכים כל חלקי העשייה עבור קיום המצוה, והכל הוא חלק בלתי נפרד מעשיית המעקה. אולם במצוות עליה לרגל,

דין עשרה דברכת הגומל - 'וירוממהו בקהל עם'

א

בעניין ארבעה הצריכין להודות, שמוטל עליהם לברך ברכת הגומל, אמרינן בגמרא 'אביי אמר וצריך לאודוויי קמי עשרה דכתיב (תהילים קז) וירוממהו בקהל עם (ברכות נד:), והיינו משום דעשרה מיקרו 'קהל'.

והנה גם גבי ברכת חתנים איתא במתני' (מגילה כג:) דבעינן עשרה, וילפינן לה בגמרא (כתובות ז:) מהא דכתיב 'במקהלות ברכו אלוקים ה' ממקור ישראל'. ולכאורה היה נראה שגדר עשרה דברכת הגומל הוא אותו הגדר דעשרה שבברכת חתנים, שהרי בשניהם ילפינן לה מלשון 'קהל' דכתיב גביהו. אבל לאחר העיון נראה שהן שני גדרים החלוקים ביסודם ומהותם, דגדר עשרה דברכת חתנים דילפינן לה מ'במקהלות', נראה שיסוד עניינו שברכות אלו צריך לאומרן באופן של תוספת עילוי וחשיבות דהיינו כשהן נאמרות ב'קהל', דהוי עילוי לברכות עצמן כשהן נאמרות ע"י קהל, דכולהו כמשתתפין באמירת הברכות, והוא דין מיוחד בהנך ברכות שצריך לאומרן דווקא באופן זה, וכמו שיבואר במקו"א בארוכה (ספר 'שיעורי בן מנח' העומד לצאת לאור בעז"ה). אבל הא דבעי עשרה גבי ברכת הגומל יסוד עניינו משום דהאי ברכה דהודאה צריכה להיאמר באופן של פרסום לרבים, ולא משום שצריך 'השתתפות של קהל' בגוף הברכה, אלא דין הוא על המברך, שיברך וירומם את השי"ת 'בפני רבים דהיינו קהל', מצד הפרסום שבדבר, [כלומר: אנו זקוקים לשמיעתם, ולא את מעמד השתתפותם] וזהו לשון 'וירוממהו בקהל עם' הכתוב כאן, ולא כמו שכתב התם 'במקהלות ברכו אלוקים' דמשמעותו שגוף הברכה צריך שתהא 'במקהלות', אבל לשון 'וירוממהו בקהל עם' משמעותו לרומם שמו יתברך ולפרסם החסד שעשה עמו בפני 'קהל עם'.

והנה בהמשך מזמור זה כתוב 'ויספרו מעשיו ברנה' דהיינו שיש כאן ענין וחיוב מיוחד של סיפור לאחרים, וכמו שכתוב בזה בחידושי הגרי"ז על התורה (שמות יח,) על הפסוק 'ויספר משה לחותנו וגו'', 'דיש דין מיוחד של סיפור נסים שעשה ה', דכתיב (תהילים שם) ויספרו מעשיו ברנה, וכמו"כ כתיב (שם קח, ב) שירו לו זמרו לו שיחו בכל נפלאותיו, דהיינו שצריכים לשוח ולספר נפלאותיו, והנה דין זה של סיפור הוא חוץ מן דין הודאה, אולם אף בחיוב ההודאה איכא הך דינא שיהא באופן של פרסום. וזה נלמד מהא דכתיב 'וירוממהו בקהל עם'.

והא דצריך עשרה משום דבכך הוי פרסום, וכמבואר בגמרא (כתובות ז ע"ב) דרבי אבהו מפרש להאי קרא דגבי בועז (רות ד) 'ויקח עשרה אנשים מזקני העיר' דלכך לקח עשרה אנשים כדי לפרסם הדין ד'עמוני ולא עמונית, מואבי ולא מואבית', ואמרינן התם על זה 'וכדאמר ליה שמואל לרב חנא בגדתאה פוק ואייתי לי בי עשרה ואימא לך באנפייהו וכו', דפרסום דבר הוא כשיש עשרה.

ובזה יתבאר לן הא דאיכא בברכת הגומל דין מיוחד שלא מצאנו בכל הנך דצריכין עשרה במתני' דמגילה (שם), והוא מה דאמרינן התם בגמרא 'מ'ר זוטרא אמר ותרין מינייהו רבנן שנאמר (תהילים שם)

ובמושב זקנים יהללוהו', והיינו שברכת הגומל חייב לאומרו בפני שני 'זקנים', דהיינו תלמידי חכמים, אלא דאיפלגו בזה, דלמר זוטרא סגי שיהיו הנך שני ת"ח מתוך מנין העשרה, ורב אשי סבירא ליה דצריך שני רבנן נוסף על העשרה, והרמב"ם (הלכות ברכות פ"י ה"ח) פסק כמר זוטרא, והטור (סימן ריט) פסק להחמיר כרב אשי. ועל פי האמור יבואר יסוד האי דינא. דכיון שמחויב ההודאה דברכת הגומל הוא, שירומם ויהלל את השי"ת לאחרים, צריך שיהא ביניהם בעלי חכמה שיבינו את הרוממות וההילול שיש בהודאתו על החסד שעשה עמו השי"ת, ולכך יש כאן תנאי מיוחד שצריך לומר ברכת הגומל בפני שני תלמידי חכמים, וכעין זה כתב המהרש"א (חידושי אגדות שם) 'ושניה לשון גבי קהל עם - 'וירוממוך', וגבי זקנים - 'יהללוך', כי ההילול שהוא דבר שכלי אין ההמון משכילים בו רק רבנן ויחידי סגולה.

ב

ועל פי זה יתבאר נמי הא דמצאנו חילוק לדינא לגבי חיוב עשרה, בין ברכת הגומל לברכת חתנים, דגבי ברכת חתנים ליכא נפק"מ בזה מיהו המברך, דכל מי שמברך ברכה זו, הן החותן והן אחרים חייבים לאומרה דווקא בעשרה, ואילו גבי ברכת הגומל כתב הבית יוסף בשם רבינו יונה (סימן ריט) 'למדנו מכאן שאם יש שם עשרה וברכו ברכה זו וענה החולה אמן אין צריך לברך ברכה אחרת, ואם אין שם עשרה צריך לברך, ונראה שהם יכולים לאמרה אפילו בלא עשרה אע"פ שאין החולה נפטר בה', וכן כתב המגן אברהם (שם, סק"ד) דאחר רשאי לברך אפילו בפחות מעשרה, [ועיין ביאור הלכה (שם סעיף ד) מי יכול לברך הגומל על הצלת חבירו], והיינו אף לדעת הסוברים דדין עשרה הוא לעיכובא לגבי בעל הנס, ועיין דברי חמודות (ברכות פ"ט, סימן ג, סעיף טז) שביאר איך מדוייק בגמרא דין זה שכתב רבינו יונה.

ובפרי מגדים (שם, משב"ז, סק"ב) כתב על דברי המג"א 'והיינו על רבו ואביו רשות הוא ויכול לברך אף בפחות מעשרה', ולכאורה כוונתו לתת טעם דלפיכך כשאחר מברך כגון על אביו או רבו אינו צריך עשרה, משום דברכתו אינה חיוב אלא רשות, ומשום כך יכול לברך אף בפחות מעשרה. אבל עדיין צריך ביאור דאף שאינו חייב לברך, מ"מ כשבא לברך למה לא יצטרך עשרה כדין ברכה זו שכך הוא חיובה.

ולפי האמור מבואר היטב, דשאני חיוב עשרה דברכת הגומל מחיוב עשרה דברכת חתנים, דהתם יסוד החיוב הוא בעצם הברכה, שמצד תוכנה חייבים לאומרה באופן של 'במקהלות' שהוא תוספת עילוי וחשיבות בגוף הברכה, ולכן ליכא בזה שום נפק"מ מיהו המברך. אבל גבי ברכת הגומל כל יסוד חיוב עשרה הוא משום 'וירוממהו בקהל עם' דהיינו כמבואר שהוא חיוב לברך ולהודות באופן של פרסום הנס לרבים, ומשום כך איכא נפק"מ מיהו המברך. דזה שהיה לו נס נתחייב לשבח באופן של פרסום הנס, ולפיכך צריך לברך דווקא בפני עשרה שהוא האופן של פרסום, אבל אדם אחר שבא לברך על הצלתו הרי ליכא עליו חיוב להודות דנימא דלא יפטר עד שהודאתו תהא גם

המשך בעמוד הבא

מתורתו של רבינו שליט"א

שחייב לברך ולהודות באופן של פרסום, דהיינו בפני עשרה, משא"כ גבי ברכת חתנים שצריך עשרה מקרא ד'במקהלות', יסוד חיובו שונה לגמרי, כפי שנתבאר לעיל.

ד

והנה הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה פ"ז ה"ד) כתב בדין המנודה 'ואין מזמנין עליו ואין כוללין אותו למנין עשרה לכל דבר שצריך עשרה', וכן נפסק בשו"ע (סימן נה, סעיף יב). וכתב הפרי מגדים (שם, אשל אברהם, ס"ק י) 'מקרא מגילה בעשרה פרסומי ניסא, אפשר דמנודה נמי שפיר דמי, דדוקא קדושה שצריך עשרה אין מצטרף דבעינן באגודה אחת ונידוי ריחוק הוא' והובא דבריו בביאור הלכה (שם, ד"ה אין מצטרפין), ולפי זה לכאורה הוא הדין לגבי ברכת הגומל, שהרי כל יסוד דין עשרה שבו הוא משום פרסום, וא"כ גם המנודה יוכל להצטרף גביה לעשרה.

אמנם נראה דאין מנודה מצטרף לעשרה לברכת הגומל, ואינו דומה למגילה, דכיון דהכא כתיב בקרא 'וירוממוהו בקהל עם' הרי יש כאן חיוב לברך לפני עשרה שהם בגדר 'קהל', וא"כ אף הכא בעינן אגודה אחת ואין המנודה מצטרף לזה כיון שהוא מרוחק ומובדל, וכמו שביאר הפמ"ג גבי דבר שבקדושה. וביאור הדברים הוא, דגבי מגילה כל עיקר יסוד חיוב עשרה אינו אלא משום שצריך לפרסם הנס ובעשרה איכא פרסומי ניסא, ומשום כך אין צריך שיהיו אגודה אחת, וכל אופן שיש בו פרסום הנס סגי להא, ולכך אפשר דאף המנודה יוכל להצטרף לעשרה.

אבל החיוב ד'וירוממוהו בקהל עם' אינו חיוב של פרסומי ניסא גרידא, אלא גדרו שאותו השבח שצריך לברך ולשבח את השי"ת על הצלתו, חיובו שיאמר באופן של פרסום ב'קהל עם' דהיינו אגודה אחת, ומשום כך מנודה אינו מצטרף בזה לעשרה, כיון שהוא מרוחק ומובדל ואינו יכול להיכלל ב'קהל עם'.

אלא דמ"מ שאני גדר החיוב ד'וירוממוהו בקהל עם' מגדר החיוב ד'במקהלות', כמו שנתבאר, דהתם יסוד דין עשרה הוא דצריך לשבח יחד עם העשרה, וכולם הוו בגדר משבחים, משא"כ יסוד החיוב ד'וירוממוהו בקהל עם' אינו אלא שהוא צריך לשבח בפני 'קהל', ורק הוא בגדר משבח והם אינם אלא בגדר שומעים.

[ואין לתמוה למה לא הוזכר האי דינא דברכת הגומל בעי עשרה גבי כל הנך דצריכי עשרה במתני' דמגילה (שם), דהא לדעת הטור (שם) דין עשרה בזה אינו לעיכובא אלא למצוה, ובמתני' לא תני אלא אלו שדין עשרה שבהן הוא לעיכובא, כמו שכתבו הראשונים, ואף לדעת רבינו יונה, שהובא בשו"ע (שם סעיף ג) דהוי לעיכובא, מ"מ אין כאן תמיהה שהרי כל עיקר ברכה זו לא נזכרה כלל במשנה].

נערך ונכתב ע"י הרב מנדל פרוש

בפרסום, אלא שיש לו רשות לברך כיון ששמח בהצלת חברו, וא"כ כל ברכתו כברכת שבח גרידא, ומשום כך יכול לברך באיזה דרך שהוא אף בפחות מעשרה.

ג

וכן מוכח מדברי הרמב"ם דיסוד דין עשרה דברכת הגומל הוא שחייב להודות באופן של פרסום, ורק הוא זה שמברך וכולן הוו בתור שומעין, ולא משום שצריך עשרה שיהיו כמשתתפים עמו בברכה, אלא דהוא המברך באזניהם כדי לפרסם ההודאה, דהנה הרמב"ם (שם) כתב 'וכיצד מודה וכיצד מברך, עומד ביניהן ומברך'. ובכסף משנה (שם) כתב ע"ד הרמב"ם ד'עומד ביניהן', דצ"ע מנא ליה, וכתב הב"ח (סימן י"ט) דמשום תמיהתו זו השמיט המחבר בשו"ע דין הרמב"ם, וכתב ע"ז 'מיהו מנהג כל ישראל לברך מעומד ואין לשנות, והכי משמע לישנא דקרא וירוממוהו בקהל עם ובמושב זקנים יהללוהו, דמדאמר ובמושב זקנים יהללוהו אלמא דהזקנים בישיבה, מכלל דהמהללים אינם בישיבה אלא בעמידה'. ומוכח לשיטת הרמב"ם ודעימיה דרק הוא הוי בגדר מברך והן הוו רק בגדר שומעין, דלכך רק המברך צריך לעמוד והן יכולין לישוב, והיינו כמבואר דגדר דין ברכת הגומל בעשרה הוא שיברך ויודה באופן של פרסום לאחרים.

וע"פ האמור יש לבאר דעת הראנ"ח ועוד (הובא בבאר היטב שם סק"ד) דבעי עשרה חוץ מהמברך בעל הנס, ובמשנה ברורה (שם סק"ז) פסק כהנך פוסקים דס"ל דסגי כשהמברך הוא בכלל העשרה, ובשער הציון (אות ז) כתב 'ואע"ג שכתב דהראנ"ח חולק [ונמשכו אחריו איזה אחרונים] אעפ"כ נראה דיש להקל, וסמך לדבר דהא כל דין דעשרה ילפינן מוירוממוהו בקהל עם א"כ כמו גבי ברכת חתנים דילפינן ג"כ לחד מ"ד מבמקהלות ברכו ה' [עיין כתובות דף ז] ואפ"ה חתנים מן המנין. והוא לכאורה תמיהה גדולה על שיטת הראנ"ח ודעימיה.

אמנם לפי האמור מיושב שפיר הא דשונה דין ברכת חתנים מדין ברכת הגומל שהרי ביארנו שגדר הדין דעשרה גבי ברכת הגומל אינו כגדר דין עשרה דברכת חתנים, דברכת חתנים הא דנאמרת בעשרה היינו דהשומעים הוו כמשתתפים בברכה, ולכן מובן דאף המברך הוא בכלל העשרה, אבל גבי ברכת הגומל יסודו הוא שצריך לברך בפני עשרה דבכך הוי פרסום שהרבים שהם עשרה, שמעו את סיפור הודאתו, להכי ס"ל דאין המברך מן המנין, משום שצריך שברכתו תהא באופן של פרסום, בפני עשרה, ולגבי המברך עצמו הרי אין כאן שום חידוש ופרסום, רק לגבי השומעין, ולכך בעי עשרה שומעין, כמבואר דבעשרה מיפרסמא מילתא.

ומבואר לפי האמור דאיכא כמה נפקותות לדינא בין החיוב ד'וירוממוהו בקהל עם' לחיוב ד'במקהלות': (א) דין עשרה דגבי 'וירוממוהו בקהל עם' אינו אלא כשבעל הנס מברך, משא"כ דין עשרה ד'במקהלות' הוא חיוב על כל מי שמברך ולא רק על החתן. (ב) צריך בו תרי רבנן. (ג) רק המברך צריך לעמוד אבל השומעים אין צריכים. (ד) אין המברך מן המנין דעשרה (לדעת הראנ"ח ודעימיה). ושורש ד' דינים אלו הוא, דיסוד החיוב של עשרה הנלמד מ'וירוממוהו בקהל עם' הוא

מסיבת ההודאה לרגל החלטתו של רבינו שליט"א והוצאתו לאור של ספר 'בן מלך חכמה ומוסר'

הרב ישעיה סירוטה

טוב להודות לה'

שגבר עליו חסד ה' בהחלטתו, יש כאן גם חסד עם כל הציבור שזכה שמורינו ורבינו המאיר את עינינו נחלץ מחולשתו והחלים בעז"ה, יאריך ה' שנותיו בנעימים ויפוצו מעיינותיו חוצה.

שני המאורעות הנוספים שעבורם זומן הציבור למסיבה זו הלא הם הופעת הספר 'בן מלך' בענייני חכמה ומוסר, ומלאת חמש שנים לעלון התורני 'תורה ודעת', הם הביטוי הבולט ביותר לכך שבריאותו האיטנה של רבינו שליט"א מהווה עניינו של הציבור כולו.

שני דברים אלו הם מתנה טובה מן השמים עבורנו, שמלבד התורה שבעל פה שרבינו מלמדנו רבות בשנים, זכינו בשנים האחרונות לברכה כפולה ומכופלת לשאוב מבאר מים חיים הן מפיהם והן מפי כתבם.

"תורה ודעת" מאי משמע 'תורה ודעת', האם יש 'דעת' מלבד 'תורה', והאם יש תורה בלי דעת? אלא שם זה מבוסס על הפסוק - **כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו**. המלבי"ם שם מבאר מהו דעת ומהו תורה, 'תורה' היא התורה הכתובה והמסורה לנו מסיני - תורה צוה לנו משה. 'דעת' היא מה שהחכם חוקר מלבו להבין ולהשכיל את דברי התורה. אשרינו מה טוב חלקנו שאנו מסתופפים כאן בחצרות בית ה', וזוכים לקבל 'תורה' ו'דעת'. הן 'תורה' יבקשו מפיהו, והן 'דעת' שהחכם מלמדנו ארחות חיים, אור נוגה בלימוד התורה וקיום המצוות. 'תורה ודעת' כפשוטו וכמשמעו. הן בחלק התורה, והן בארחות החיים, דרכי החינוך, וכל המכלול המרכיב את מסכת חייו של היהודי.

שמעתי בשם האדמו"ר מסלונים זי"ע בעל ה"נתיבות שלום" שביאר את הפסוק - **זכור ימות עולם בינו שנות דור ודור**. 'זכור ימות עולם' נאמר על עצם מסירת התורה מדור לדור, שצריכה להיות באופן של זכור ימות עולם, שיש למסרה מדור לדור כתבניתה וכמתכונתה כפי שקיבלה משה מסיני. אולם יחד עם זאת המסירה צריכה להיות בבחינת 'בינו שנות דור ודור' - מורי העם צריכים למצוא את הדרך כיצד להנחיל את אותה התורה הכתובה המסורה מימות עולם בהתאם לכל דור, להשכיל ללמדו אותם דברים שנתנו מסיני לפי שכלו והבנתו. ולכך דרושה חכמה מיוחדת ורוב תבונה, לדעת כיצד להנחיל, כיצד ללמד, כיצד מטפחים כל דור ודור לפי צרכיו ולפי נשמתו ולפי הבנתו.

הנני כאן משמש כפה לרבים לכל התלמידים האברכים והבחורים, ויחדיו נשגר מנחת תודה להשי"ת כי גמל חסדו עמנו שאחר שעבר כזאת עלינו, אנו זוכים לשבת תחמוני בצילו של רבינו ולהודות לה' על ההחלמה ועל כל הריבוי העצום של התורה שבעל פה ובכתב, כה יתן ה' וכה יוסיף אורך ימים ושנות חיים לכבוד מורינו ורבינו וימשיך להשקות תורה לעדרים ביתר שאת ויתברך בכל הטוב אמן כן יהי רצון.

בסיום דבריו זימן את רבינו שליט"א לשאת את משא הערב. רבינו עלה אל הדוכן כשחזותו מוכחת שהינו נרגש ונסער מעצם המעמד, כשהוא פותח בדברי תודה נרגשים עד מאד

שלשה פעמים ביום דבר יום ביומו אנו עומדים לפני השי"ת ומוזים לו על רחמי וחסדיו שבכל יום עמנו, אך ישנם פעמים בהם יש צורך לייחד זמן ומקום מיוחד בכדי להודות ולהלל. זאת משום שהחסדים התמידיים מכוסים במעטפת שקרויה - טבע ומנהגו של עולם. אך באותם פעמים בהם אנו זוכים לראות סייעתא דשמיא מיוחדת, ושפע של רחמים וחסדים מיוחדים המורעפים עלינו מאוצרות שמים, אזי הלב עולה על גדותיו ומבקש לתת ביטוי מיוחד לרגשי התודה שהומים בקרבו קדם ריבון עלמין.

זכתה קהילתנו בפרק הזמן האחרון לשלשה מתנות מופלאות שכל כולן חבילין חבילין של סייעתא דשמיא מאת הבורא, ועל כל אחד מהם ראוי היה להתאסף יחדיו ולמלא פינו שיר ושבח לה' על הטובה אשר גמלנו. אולם מאחר ששורש כולם אחד - מעיין הטוהר המפכה בעוז בקהילתנו בדמותו של רבינו שליט"א שמאיר את חיינו באור תורתו, בכתב ובע"פ. הרי שיש טעם לשבח לאחדם ולייחדם כמקשה אחת בכדי להעצים ולהאדיר את השמחה וההודיה.

הרגשות עלו וגאו בלב חברי הקהילה כשנתבשרו על כינוס ההודאה אליו הוזמנו בליל שישי אור לט"ז אייר, אשר התקיים לרגל שלשה מאורעות. בראש וראשונה החלטתו של רבינו והצלתו מחולשתו הגופנית שפקדה אותו אשר מחמתה הובהל לביה"ח בעיצומו של הכינוס המרכזי ודינר היסוד לרגל יום התייסדות 'שיבת המתמידים', וברחמי שמים מרובים שלח לו רופא כל בשר רפואה שלמה, פדה משחת נפשנו להחיותנו כהיום הזה.

סיבה נוספת להודיה לה' היא יציאתו לאור עולם של הספר 'בן מלך חכמה ומוסר', אשר בו צרופה משנתו של רבינו להנחותנו ביסודות עבודת ה' ודרכי ההתמודדות הנכונים בנפתולי החיים.

עוד בה שלישיה עלתה וגאתה השמחה לרגל מלאת חמש שנים להופעת העלון כלי מלא מזן אל זן 'תורה ודעת', וכניסתנו לשנה השישית, עם התחדשות הופעת של העלון לאחר הפסקה קצרה לצערנו לאור מצבו הבריאותי של רבינו שליט"א.

עד מהרה התמלא היכל בית המדרש המרכזי ברחוב מנחת יצחק 14 במאות מבני הקהילה שנתאספו יחדיו בלבבות הומים ורוגשים רצון להביע את הודאתם לה' על רוב חסדו וטובו שהרעיק עלינו ונתן לנו שוב את האפשרות להתחמם לאור תורתו של רבינו שליט"א. מטיבי נגן מבין האברכים הטיבו להביע את רגשות התודה בפרקי נגינה וזמרה בשירי שבח והודאה לה'.

את המעמד פתח והנחה הגאון רבי יוסף הירשמן שליט"א בדברים מעוררים אודות חשיבות עניין ההודאה לה', אשר מלבד ההודאה התמידית על חיינו המסורים בידיו, יש פן של הודאה מיוחדת לארבעה שצריכים להודות וביניהם חולה שנתרפא. בדבריו ציטט את דברי הגמרא שההודאה צריכה להיות בתוך רבים, וכלשון הכתוב - **וירוממוהו בקהל עם ובמושב זקנים יללוהו**. מעמד זה מלבד שיש בו קיום של ההודאה 'בתוך' רבים, יש כאן גם הודאה 'של' רבים, תודת יחיד משולבת בתודת הרבים, שכן מלבד החסד הפרטי של רבינו בכך

סביבת ההודאה לרגל החלסתו של רבינו שליט"א והוצאתו

המשך מעמוד הקודם

בפועל את אשר השיג במושכלו. אמנם אוצר הספרים היהודי גדוש בספרי הדרכה רבים, יש מהם שעיקרם עוסקים ב'חכמה'; ומאידיך ישנם כאלה שעיקרם עוסקים במוסר. אך מעטים הספרים המשלבים את שני החלקים הן 'חכמה' והן 'מוסר'. ספר נפלא זה הוא אכן כשמו, יש בו שילוב מופלא ומענג של חכמה רוממה ועמוקה, המתמזגת עם מוסר כליות, הגורם לאדם לשנות את דרכיו.

אנו עומדים עתה בימים הסמוכים ל"ג בעומר, אחד היסודות שהתחדשו בתורתו של רשב"י הוא הגישה של 'אנן בחביבותא תליא מילתא', בתקופתו נתגלה אופן ההנהגה של אהבת ה' לעמו, ויש לומר שזה עומק הסוד של "יכול לפטור את כל העולם כולו מן הדין" שמכיון שהוא רואה בכל אחד את הצד החיובי שבו, לכן יוצאים אצלו זכאים בדין. וזה גם סגנון ההנהגה שמתקיים כאן בהנהגת רבינו שליט"א שכל דברי 'החכמה ומוסר' נאמרים באופן שמקרבים את הדברים אל הבנת הלב ורגש הנפש ובכך משפיעים להתעורר ולהתחזק. אך במיוחד מתבטא החביבות בזה שרבינו מאיר לכל אחד את הצד החיובי שבו, וגם כשנראה איזה חולשה אצל אחד, הריהו כמלאך טוב וכסניגור מכיר בכך שאין זה ה"אני" האמיתי שלו. הוא פוטר אותנו מן הדין אצלו כולם זכאים. וזוהי דרכו לרומם כל אחד להראות לו שהוא בן מלך, לזקוף את ראשו ולזהות בו את הנקודה החיובית, ולעודדו שביכלתו להגיע למעלות רמות.

'אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם', יש טהרה של הזאה, וזרקתי עליכם מים טהורים, ויש טהרה של טבילה מקוה ישראל ה'. ההזאה היינו הדעת 'החכמה ומוסר' שמלמדים כאן, יש כאן מזה בן מזה שמטהר את הדעת מרומם את האישיות ואת הנפש, ויחד עם זאת יש גם טבילה לכל הגוף, הטבילה היא ההתכללות עם הציבור הקדוש כאן, בחינת מקווה ישראל שטובלים בקדושה ובכך מגיעים לטהרה שלימה.

לאחר מכן הוזמן האורח הדגול הגאון רבי יצחק פינחס גולדווסר שליט"א משגיח רוחני דשיבת 'אור ישראל' – פתח תקוה, לשאת דברים לרגל המעמד. האורח פתח בכבוד אכסניה והפליג בשבחה של הקהילה ודרכה המיוחדת אשר היא מלמדת ארחות חיים, על פי היסודות הבסיסיים של היהודי. לפעמים דווקא כשמתבוננים מבחוץ רואים יותר את הרוממות ואת המיוחדות.

בהמשך דבריו הרחיב בביאור ההבדל בין לשון הברכה בקידוש לנוסח ההבדלה, שכן בקידוש אנו אומרים 'אשר בחר בנו' כי בנו בחרת', ומשמע שיש לו ליהודי איזה שהוא יחס במידת מה לאומות, אלא שישאל נצטיינו מהם ועל כן בחר בהם, ואילו בהבדלה אומרים 'המבדיל בין קודש לחול, בין ישראל לעמים', הרי שההבדל בין ישראל לעמים הושווה להבדל שבין אור לחושך שאינו רק בחירה של דבר מתוך דבר, אלא הוא דבר שונה לחלוטין, דבר והיפוכו. והנה יש שביארו דרך מליצת דרוש שבכניסת השבת ניכר רק בחירת עם ישראל, אולם לאחר כל עבודת השבת, כבר מכירים שזה דבר שונה לגמרי, כהבדל בין אור לחושך.

ובאמת יש בדרוש זה משמעות רבה, כי הנה לכאורה צריך הדבר טעם מדוע לא נתייחד יום מיוחד לכריאת האדם, ונברא יחד עם כל החי והרמש. ויש שביארו שהוא מה שרמזו חז"ל בפסוק אשר ברא אלוקים לעשות, שמה שהיה צריך להבראות בשבת, והיינו האדם, נברא ביום השישי. ויש להבין מהו משמעות העניין שהיה צריך להיברא בשבת ונברא בשישי.

ונראה כי אכן האדם במהותו לא נברא בשלימות, ועדיין לא נגמרה

יודו לה' חסדו ונפלאותיו לפני אדם. ברשות הקהל הקדוש, ובשם הקהל הקדוש. ההלכה קובעת שההודאה צריכה להיות בקהל עם. מודה אני לה' על החסדים ואולי צריך לומר – על הניסים שעברו עלי, ה' העלית משאול נפשי חייתני מירדי בור'. 'אודה לה' מאד בפי ובתוך רבים אהללנו' על כי 'אתהלך לפני ה' בארצות החיים'. 'אשר שם נפשנו בחיים ולא נתן למוט רגלנו' מודים אנו על העבר ומבקשים על העתיד.

בהמשך הרחיב רבינו בביאור מזמורי ההודאה. (ראה במה שנכתב בזה בתורה ודעת בגליון הקודם מס' 427)

עוד הוסיף כי מצינו שעיקר ההודאה הוא על היצירה וכמו שנאמר בפרק 'מזמור לתודה' הוא עשנו ולא אנחנו, כי ההודאה הגדולה ביותר היא על עצם היותנו. והוא היה עניינו של הקרבן שהקריב אדם הראשון כדאיתא בחז"ל על הפסוק 'ותיטב לה' משור פר מקרין מפריס', שהוא השור פר שהקריב אדם הראשון, והיה זה שור מיוחד במינו, אשר אדה"ר הקריב אותו לרגל הבריאה לכבוד עצם זה שהקב"ה ברא את העולם. זהו הקרבן ההודאה המיוחד והגדול ביותר. וכמו כן כשמתרחש לאדם נס הצלה מסכנת כליון, הוא גם כן מעין התחדשות ביצירה, והאדם מתחייב בקרבן תודה.

והנה בפסוק שלפניו כתיב – אהללה שם ה' בשייר ואגדלנו בתודה, ותיטב לה' משור פר מקרין מפריס. כלומר, דוד המלך אומר, שכאשר מהללים בפה בהילול ושיר, זה חשוב וחביב אצל הקב"ה יותר מקרבן התודה הגדול ביותר. וכעניין דאיתא בספרים הקדושים שבזמן הזה שאין לנו אפשרות להקריב קרבנות אזי הרצון והתשוקה לקרבנות, שהשבח וההודאה בפה הם ביטוי להם, חביבים לפני השי"ת יותר מאשר הקרבנות שהקריבו בזמן הבית.

עוד ציין שמצינו כמה סוגים של ישועה והצלה, יש אופן של 'כי רגע באפו חיים ברצונו', כלומר שהגם שלזמן קצר יש הסתרת פנים – 'בערב ילין בכי אמנם מיד גוברת מידת החסד – 'ובבוקר רנה'. וכדכתיב 'חדשים לבקרים רבה אמונתך'.

עוד יש אופן שצריך להגיע לתפילה ותחנונים 'אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני'. 'צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא אנה ה' מלטה נפשי, ועל ידי זה – 'כי חלצת נפשי ממות את עיני מן דמעה את רגלי מדחי, אתהלך לפני ה' בארצות החיים'.

אמנם האופן החביב ביותר הוא שהקב"ה מרוב אהבתו לחסידיו ועבדיו הנאמנים, רצונו וחפצו להצילם ולהחיותם. וכדכתיב – 'יקר בעיני ה' המוטה לחסידיו, אנה ה' כי אני עבדך אני עבדך בן אמתך פתחת למוסרי'.

כמו כן הנני ממלא פי תודה להשי"ת על שהגיענו ליום הזה להוצאת הספר 'בן מלך' – חכמה ומוסר, ועל מלאות חמש שנות 'תורה ודעת'. שהם למעשה עניין אחד, קובץ על יד ירבה, כאשר מכל העלונים לוקטו המאמרים עד אשר התאספו לספר שלם.

לאחר דברי רבינו שנשמעו בקשב רב, ואתנחתא מוסיקלית בה הושמעו פרקי שירה והודאה, עלה לדוכן הגאון רבי בן ציון גוטפרב שליט"א ובמשא לבבי ונרגש תיאר את רגשות הפחד והחשש שמילאו את לב הציבור לשלומי של רבינו, שעה שהיה נתון בסכנה, ואת התפילות הנרגשות אשר שפכו לפני ה' להחלמתו השלימה והמהירה.

לאחר מכן עסק במשמעות השם 'חכמה ומוסר', חכמה היא השכלת הדברים ברעיון האדם, מוסר הוא הדרך כיצד להאיץ באדם לבצע

אנו עומדים ערב ל"ג בעומר שהוא יום שמחת תושבע"פ, שהיא החכמה העמוקה שצריכה יגיעה רבה, ואכן בספר 'בן מלך - חכמה ומוסר' הושקע הרבה יגיעה של עיון וחכמה שהאדם יעמיק בדעתו ושכלו בהתבוננות צורת מהלך החיים כיצד יהודי צריך לחיות.

אשרינו שזכינו לתורה שבעל פה הכתובה בכתב, שבכל רגע ניתן לפתוח את הספר וללמוד 'חכמה ומוסר' כפשוטו, חובת האדם בעולמו בדרכי ההליכה שעל כל אחד לחיות בהם.

אחד הדברים המיוחדים של בית מדרש זה, שעוסקים כאן בכל חלקי המכלול שהאדם צריך להתמודד בחייו, וגם בשאלות עדינות אשר לא לכל אחד יש את הכלים להתמודד בהם ברבים וכאן מתמודדים עם כל פרט בלי שום התחמקות, נכנסים בכל פרט מהחיים שהאדם צריך להתמודד בחייו. פירוט הנושאים שבהם עוסק ספר 'חכמה ומוסר' הוא בעצמו מוכיח כמה מגוונת ועשירה חכמת החיים הנלמדת כאן. וצריך לנצל זאת, הספר נמצא מזומן בידינו ועלינו רק ללמוד ולדעת לשמור ולעשות.

כאן כיבדו את עורך הספר האברך היקר ספרא רבא לשונו עט סופר מהיר הגאון רבי יחיאל ורטהיימר שליט"א, שהשקיע את ימיו ולילותיו וגייס את מיטב כשרונו הברוך להוציא לאור עולם דבר נאה ומתקבל. בדבריו עמד על המושג "בן מלך", מתוך הפסוק 'לשלמה משפטיך למלך תן וצדקתך לבן מלך'. 'בן מלך' אינה ירידה בדרגה, אלא תוספת, אשר שלמה המלך ע"ה מלבד שהיה מלך היה גם בן מלך, כלומר שהמלכות כבר היתה טבועה בעצמותו. ובמקביל לכך באה גם הבקשה - 'משפטיך' הם עצם ההנהגות והדרכים שהמלך מנהיג ושופט את העם, ו'צדקתך' הוא הרגש הפנימי והצדק שבשורש המשפטים, ומכיון שהוא בן מלך הוא כבר עומד גם על 'צדקתך'. וזה מבטא את הסגנון של ספר זה 'בן מלך' חכמה ומוסר, ויתר הספרים וכל דרך החינוך בקהל עדת ירושלים, שיורדים לעומק הרגש ודקות ההבנה של המצוות והיושר בדרכי החיים. וסיים בתפילה שיתן ה' ברכה במעשה ידיו ויזכה להוציא ולהפיץ את מעיינות החכמה חוצה 'ואל תטשנו ה' אלוקינו לנצח'.

בשלב זה לא עצר עוד הציבור כח לכלוא את רגשותיו ושירה אדירה של הודאה פרצה מפיותיהם והביעו בלהט את רגשותיהם הסוערים, כשהם משלבים ידיהם בריקודים נלהבים.

רבינו שליט"א סיים בדברי נעילה, והודה לכל חברי הקהילה אשר התפללו עבורו, וביקש להמשיך להתפלל לבריאותו. והודה לכל חברי ההנהלה הנושאים את ארון הקודש בראשות חתנו הגאון רבי מתתיהו הירשמן שליט"א.

כמו כן עורר את הציבור שלמרות שב"ה עלתה ארוכה לחליו, עדיין צריך להתחזק בעקבות מה שאירע, שזה אות שמשמיים תובעים מאתנו דבר מה, ועלינו להתבונן במה קרה, ועלינו לפשפש במעשינו, לתקן מה שצריך וצריך תמיד להתחזק בכל העניינים ביתר שאת וביתר עז הן בדברים שבין אדם למקום והן בדברים שבין אדם לחבירו. וה' יעזור שנדע בבירור מה חובתנו בעולם, ומה מוטל עלינו לעשות, וכיצד לעשותם בפועל. חזר והודה לה' על כל הטוב, ועל הכל אנו מודים לך ומברכים אותך יתברך שמך, וה' יצליח דרכנו, ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום.

הציבור התפזר מתוך רגשות התרוממות והתחזקות כשירי הלל והודיה מרפרפים על שפתותיהם ומציפים את הגיון ליבם.

מלאכתו, ועוד נשאר בו חלק חסר שעל האדם עצמו להשלימו בעבודתו, אך מצד עצם בריאתו כפי שהוא, יש בו חלק שהוא שווה לבעלי החיים, וזהו כוונת הדברים, שאכן מצד שלמותו בוודאי היה ראוי לייחד יום מיוחד לבריאתו, והיה ראוי להיברא בשבת, כיאה לנזר הבריאה. אלא שהאדם לא נברא שלם, אלא שיש בו הכח והאפשרות להגיע לשלמות, ורק אחר שהוא בעצמו מפתח את החלק הנעלה שבו, אזי הוא הופך לבריאה שראויה להיברא בשבת. ואכן היום שבו האדם משלים את עצמו הוא יום השבת, שאז הוא נעשה בריאה כזו שאין בה חיסרון, ואז הוא חלוק לגמרי מהגוי. אין ביניהם שום צל של דמיון, אז הופך היהודי לאדם כפי שהיה ראוי להיברא בשבת א"שבת'דיגער מענטש"!

וזו היא תחושתו בעמדי כאן מול האברכים היקרים המסולאים בפז, חברי קהל עדת ירושלים, ההרגשה היא שכאן בונים אנשים של שלימות, בקהל עדת ירושלים בונים "שבת'דיגע מענטשן", אנשים בעלי מציאות אחרת לגמרי, בני מלכים - כשם הספר "בן מלך".

כאן קרא האורח הדגול קטעי שיר (השיר בשלמותו מופיע להלן) שכתב על יסוד פירושו של המגיד מדובנא על הפסוק "ולא אותי קראת יעקב כי יגעת בי ישראל", שאם המצוות באות ביגיעה ובכבוד, אות הוא שאין האדם מקיים אותם באופן נכון. דברים אלו תואמים את רוחו של בית מדרש זה. את משאו המופלא סיים בדברי ברכה להצלחת הקהילה ובריאותו השלימה של רבינו שליט"א שיאריך ימים על ממלכתו ויזכה להנהיג עדתו מתוך בריות גופא ונהורא מעליא אורך ימים ושנות חיים, ויזכה כולנו להרגיש את האשרינו מה טוב חלקנו.

לאחר הפסקה קלה של פרקי שירה והודאה נשא דברים האורח הדגול הגאון רבי שלמה פאליי שליט"א משגיח דישיבת חברון שעמד אף הוא על היחודיות של החינוך וההדרכה ב"קהל עדת ירושלים".

מקובל בישיבת "חברון - כנסת ישראל" שהגאון רבי יחזקאל סרנא זצ"ל ראש הישיבה התבטא פעם, שבשיר השירים של כלל ישראל ישנו גם הפסוק "מצאוני השומרים הכוני פצעוני" גם זה חלק מהשיר השירים. ומסופר שהסבא מסלובודקה קילס מאד אימרה זו. רבינו הגאון שליט"א לימדנו שבמגילת 'שיר השירים' אנו רואים שבזמן הגלות מתגלה עומק הקשר בין עם ישראל להשי"ת יותר מבזמן הטובה, והנה גם כאן במאורע שעבר על רבינו התגלה עומק הקשר והחיבה ששוררת בלב חברי הקהילה לרבינו שליט"א, הבהלה הנוראה שפקדה כל אחד מאתנו, היתה בבחינת מה שנוהגים לומר ש'הפחד לבד יהא בו די לכפרת עוונות' 'אפקומען מיט שרעק'.

בערב זה נזדמנו יחדיו שני הבחינות שישנם במזמור שיר חנוכת הבית לדוד. מאורע אחד הוא חנוכת הבית, יש שבונים בית מקדש - בית מדרש, ויש שבונים את בניין האדם, קהל עדת ירושלים מקימה אלפי תלמידים, בניינים של קודש. ספר "בן מלך" הוא חנוכת הבית של כולנו, ספר של בניין האדם של כולנו. ומן השמים נסתבב שבערב זה ישנה שמחה משותפת של 'חנוכת הבית' וארוממך ה' כי דיליתני העלית מן שאול נפשי חיתני מיורדי בור'. והסיום הוא 'למען יזמרך כבוד ולא ידום ה' אלוקי לעולם אודך'.

שמחה גדולה לנו היום על הופעת הספר "חכמה ומוסר". ברבינו יונה מבאר את ההבדל בין חכמה ומוסר. החכמה היא מעשה המצוות ועזיבת העבירות, אולם ההעמקה בגנות העבירות וחיוב המצוות, ההבנה - זה מוסר.

וייטב לבו - בתלמוד תור

[רות ג' ז', וברש"י שם בשם המדרש]

א.

שמחה וטוב לבב

א. כתב הרמב"ם בפרק ה' מהלכות לולב הלכה ט"ו, השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שצוה בהן. עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו שנאמר [דברים כ"ח מ"ז] תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב.

ונראה שהרמב"ם מפרש את כונת הפסוק שצריך לעבוד את ה' ולעשות מצוותיו בשמחה. וכן פירש את הפסוק רבנו בחיי. וכן מתפרש הפסוק במסלת ישרים פרק י' "השני הוא השמחה, והוא עיקר גדול בעבודה, והוא מה שדוד מזהיר ואומר [תהילים ק', ב'] עבדו את ה' בשמחה, וכו', ומצינו שנתרעם הקדוש ברוך הוא על ישראל, מפני שחסרו תנאי זה בעבודתם, הוא שנאמר [דברים כ"ח] תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב".

ולכאורה פשטות הפסוק מורה כונה אחרת, שהכתוב אומר שלא עבדת את ה' בעוד שהיה לך "שמחה וטוב לבב מרב כל" וכמו שפירש"י את המשך הפסוק "בעוד שהיה לך כל טוב".

וכן נראה מהמשך הכתובים [שם, מ"ח] ועבדת את אויבך אשר ישלחנו ה' בך, ברעב ובצמא, ובעירום ובחסר כל שפסוק זה מקביל לפסוק מ"ו, ומתאר את המצב הקודם של **שמחה וטוב לבב מרב כל**. לעומת המצב בגלות של **רעב צמא ועירום בחסר כל**.

ובספר ארחות צדיקים, שער השמחה, משמע כפירוש זה בפסוק, וז"ל "גם במועדים וברגלים אשר כתוב בהם [דברים י"ב י"ח] ושמחת לפני ה' אלוהיך, לא ימשוך עצמו ביין יותר מן הראוי, שנאמר [שם כ"ח מ"ז] תחת אשר לא עבדת את ה' אלוהיך בשמחה ובטוב לבב, הא למדת שלא נצטוונו על שמחה שישכח בה יוצר כל".

ב. ובספר ראשית חכמה, שער האהבה פרק י', וכן בשל"ה, תורה שבכתב פרשת כי תבוא, הביאו פירוש מהאריז"ל על הפסוק תחת אשר לא עבדת וגו'. וז"ל השל"ה "אשר על זה פירש האריז"ל ז"ל הפסוק אשר לא עבדת את ה' אלוהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל, כלומר שצריך האדם לשמוח בעשיית המצוה וקיומה יותר מרב כל שמזמין לו השם יתברך והוא שמח בו, ביותר מזה צריך לשמוח במצוה הבאה לידו שיקיימה. ואמר הפסוק, אף שעבדת את ה' בקיום המצוה. אבל לא

עבדת בשמחה ובטוב לבב. על כן היתה לך זאת". ובעשרה מאמרות מאמר שלישי ורביעי, הוסיף על זה השל"ה, "והעידו תלמידי האלהי הנ"ל שאמר, מה שזכה לרוח הקודש היה בשביל שהיה שמח מאוד שמחה גדולה בקיום המצוות".

ומקור הדברים הוא בשער רוח הקודש [עמוד ל"ג. ועוד בכ"מ] וז"ל "הנה צריך האדם בעת קיומו של מצוה ומצוה, או בהתעסקו בתורה, או כשמתפלל התפילה, להיותו שמח וטוב לב, יותר מאשר מרויח, או מוצא אלף אלפים דינרי זהב. וכמו שמצינו [ברכות ל' ב'] על החכם ההוא אבבי ע"ה, "דהוה קאים קמיה דרבה, והוה קא בדח טובא, ואמר תפילין קא מנחנא וכו'. וזהו פירוש הפסוק תחת אשר לא עבדת את ה' אלוהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל, פירוש: תשמח יותר, מכאשר תרויח רוב כל ממון שבעולם. וזהו מרוב כל, פירוש: יותר מכאשר הוא רב כל".

ומצאתי בספר אור התורה לבעל הצמח צדק זצ"ל פרשת עקב עמוד תקצ"ב, שכתב "ועיין בספרן של בינונים פרק כ"ו מה שכתב ונודע לכל פירוש האריז"ל על פסוק זה, ור"ל הפירוש אעפ"י שעבדת רק שלא עבד בשמחה, וכ"כ האלשיך. **ואולם פשט הכתוב אינו מורה כן, כי אם שלא עבד בזמן היותו בשמחה ר"ל בשלוה. וכו'.** כמו שאמרו בענין הבאת הביכורים רק מעצרת עד החג מפני שהוא זמן שמחה". עכ"ל. הרי שהצמח צדק פירש את פשט הפסוק כמו שביארנו.

ג. והנה במסכת ערכין, י"א א', איתא, אמר רב יהודה אמר שמואל מנין לעיקר שירה מן התורה שנאמר ושרת בשם ה' אלהיו וכו' רב מתנה אמר מהכא תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב, **איזו היא עבודה שבשמחה ובטוב לבב היא אומרת זה שירה.** וברש"י שם "אין אדם שר שירה אלא מתוך שמחה וטוב לבב דכתיב [ישעי' ס"ה י"ד] הנה עבדי ירונו מטוב לב".

ומגמרא זו היה נראה, לכאורה. כהרמב"ם שכונת הכתוב תחת אשר לא עבדת וגו' קאי על המצוות שצריכות להעשות בשמחה, ולכן דנה הגמ' איזו היא עבודה שבשמחה ובטוב לבב, אמנם באמת קשה לפרש כן, משום דאם פשט הפסוק הוא כמו שפירשו הרמב"ם, אם כן מה השאלה איזו היא עבודה שבשמחה וכו', והרי זה נאמר על כל המצוות שצריך לעשותם בשמחה. ונראה מהגמרא כמו שבארנו שפשטות הפסוק הוא תיאור המצב שבו היינו, ולא קיימנו התורה משמחה וטוב לבב,

בעוד שהיה לנו כל טוב וכמו שפרש"י שם, אלא שחז"ל דרשו דרשה בפסוק זה שמשמע כאן שיש עבודה מיוחדת הנעשית אלא בשמחה וטוב לבב. וזו השירה.

ב.

טוב לבב בתורה שבנ"פ

ד. ואיתא שם בהמשך הגמרא על השאלה איזו היא עבודה שבשמחה וטוב לבב, **ואימא דברי תורה דכתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב, ותירצה הגמרא, משמחי לב אקרי טוב לא אקרו.**

והקשו שם בתוס' ד"ה משמח לב, וא"ת **והא כתיב [רות ג'] וייטב לבו, ופרש"י שיש במדרש וייטב לבו בתלמוד תורה.** והכי נמי דרשינן במסכת שבת [ס"ג ב'] על הפסוק [קהלת י"א] **ויטיב לבך, על תלמוד תורה. ויש לומר דלא כתיבי בהדיא, עכ"ל התוס'.**

ופשטות הכונה בתוס' דכיון דהפסוקים ברות ובקהלת לא נכתב בהם מפורש טוב לב לגבי תורה. ורק שחז"ל דרשו כן. ואם כן אי אפשר לפרש פסוק מפורש בתורה תחת אשר לא עבדת וגו' דקאי על דברי תורה, שהרי לא מצאנו **מפורש בקרא** טוב לב לגבי דברי תורה.

ה. והנראה עוד בבאור הענין, דהא שבפסוק מפורש לא מצאנו שדברי תורה נקראים טוב לב. ואילו חז"ל דרשו כמה פעמים טוב לבב על תלמוד תורה, וכמ"ש התוס'. דבאמת ענין זה של טוב לבב נתחדש דוקא בתורה שבעל פה. משום שע"י התורה שבכתב כשאדם יודע מצוות ה', הרי הוא זוכה ל"משמחי לב" וכמו שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב. אולם לבחינת "טוב לב" מגיע האדם כמשיג טעמי תורה, והדברים מתיישבים על לבו, וזו התורה שבעל פה, ולכן דוקא בדרשות חז"ל, בתורה שבעל פה. נתחדש ענין טוב לבב על דברי תורה. ואילו בהדיא בקרא לא כתיבי.

וכדאיתא שם במסכת שבת, ס"ג ב'. אמר רב הונא מאי דכתיב [קהלת י"א. ט'] שמח בחור בילדותך ויטיבך לבך בימי בחורותיך והלך בדרכי לבך ובמראה עיניך וגו'. וכו'. ריש לקיש אמר עד כאן לדברי תורה [וע"ש בגליון הש"ס]. ופרש"י "עד כאן לתורה, שמח בתלמודך, למוד משמחה ומטוב לב, והלך בדרכי לבך להבין מה בלבך לפי ראות עיניך". וכל לשון רש"י מורה על תורה שבע"פ, וכמו שכתב "הלך בדרכי לבך להבין מה בלבך לפי ראות עיניך" ועל זה כתב רש"י "למוד משמחה ומטוב לבב".

עבדו את ה' בשמחה

שלוש הרגלים - רגלי הדת

ההתקרבות אל השי"ת

ע"י השמחה

כללו של דבר, כי תורתנו נחלקת בין היראה והאהבה והשמחה, תתקרב אל אלוקיך בכל אחת מאלה. ואין כניעתך בימי התענית יותר קרובה אל האלוקים, משמחתך בימי השבתות והמועדים, כשתהיה שמחתך בכוונה ולב שלם. וכמו שהתחנונים צריכים מחשבה וכוונה, כן השמחה במצות ובתורתו - צריכים מחשבה וכוונה. שתשמח במצוה עצמה, מאהבתך המצוה בה, ותכיר - מה שהטיב לך בה. וכאלו אתה בא באכסניתו, קרוא אל שולחנו וטובו. ותודה על זה במצפון ובגלוי, ואם תעבור בך השמחה אל הניגון והריקוד - היא עבודה, ודבקה בענין האלוקי.

ספר הכוזרי ב, נ

האר"י הק' הגיע לכל המדרגות

ע"י שמחה

התנאי הרביעי - השמחה הגדולה במצוה. דכל מצוה ומצוה שתזדמן לו דורנא הוא דשדיר ליה קודשא בריך הוא. ולפי רוב השמחה - יגדל שכרו. וכן גילה הרב החסיד המקובל מהר"ר יצחק אשכנזי זצ"ל, לאיש סודו - שכל מה שהשיג שנפתחו לו שערי החכמה ורוח הקודש, בשכר - שהיה שמח בעשיית כל מצוה, שמחה גדולה לאין תכלית. ואמר: דהיינו דכתיב (דברים כח, מז): "תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל". פירוש - מרוב כל, מכל מיני תענוג שבעולם, ומכל זהב ופזר ובאבנים טובות ומרגליות.

ספר החרדים בהקדמה למצוות

ענין סעודת מצוה

דזה ענין הצדיקים הגדולים, שכל עבודתם להבורא יתברך בשמחה ובטוב לבב. ובפרט כשרוצים שתשרה עליהם רוח הקודש, אזי מטיבים את לבם - בשמחה ובטוב לבב. כי העצבות דבר מגונה בעיניהם, ומונע העבודה ורוח הקודש. וזה עניני סעודת מצוה, וסעודות שת"ח מסובין בה, שע"י התענוג הגשמי, מטיבין את לבם לרוח הקודש.

אגרא דכלה" פרשת תולדות

ציוה ה' יתברך בשלושה רגלים - ונקראים "רגלים" על שם שהם רגלי הדת - שעומד עליהם הדת. כי בחג הפסח בו יצאנו ממצרים, ונודע לכל שהוא יתברך אחד יחיד ומיוחד אדון הכל וכל יכול, על ידי האותות והמופתים המכות שקיבלו המצריים, עד קריאת ים סוף, שהיה בשביעי של פסח. וכדכתיב: "ויאמינו בה' ובמשה עבדו". ובו נודע בבירור שהכל ביכלתו - ואין חוץ ממנו. וחג השבועות - בו נודע נתינת התורה. וחג הסוכות שהושיב אותם בענני כבוד בשמירתו, וזה מורה על ההשגחה והשמירה שהיה עליהם ולא עזב אותם, שהושיב אותם בסוכות שהיא השמירה.

ספר גבורות ה' למהר"ל פרק מ"ז דף קפ"ג

התעלות באהבה ויראה

שנצטוונו להראות כל זכר בירושלים בבית הבחירה שלוש פעמים קבועים בשנה והן פסח ושבועות וסוכות, ועל זה נאמר (דברים טז, טז): שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלוקיך... מרשי המצוה למען יראו כל ישראל ויתנו אל לבם בפעולות הקרבן המעורר הלבבות, כי כולם מקטנם ועד גדלם חלק ה' ונחלתו, עם קדוש ונבחר נוצרי עדותו סגולת כל העמים... על כן יובאו שלוש פעמים בשנה בית ה' והוא כאמרם על דרך משל הננו לא-ל לעבדים נכנסים ובאים בצל קורתו ובחזקתו סמוכים לעד לעולם באהבתו ויראתו, זר לא יבא בתוכנו כי אנחנו לבדנו בני ביתו. ועם המעשה הזה יתעורר דעתנו ונכניס בלבנו מוראו, ונקבע ברעיונינו אהבתו ונזכה לקבל חסדו וברכתו.

ספר החינוך מצוה תפ"ט

השמחה בחג

ומי שמזמין אחר אליו צריך להראות לו שמחה ופנים מאירים, לעטר דרכו של אותו האורח... כך אמר הקב"ה לישראל: בני, כל שאר הימים אתם עוסקים במלאכה ובסחורה, חוץ מיום הזה שלי, עתה אורח עליון ויקר הזמנתי, ואתם תקבלו אותו בפנים מאירים, הזמינו אותו, התקינו לו סעודות עליונות, שלחנות ערוכים, כראוי ליום ההוא שלי. משום זה (אומר הכתוב) "אשר תקראו אותם במועדים".

תרגום מהזוהר פרשת אמור (צד, א)

ו. והנה במסכת בבא בתרא, קמ"ה ב', נחלקו חכמים בביאור הפסוק [משלי ט"ו ט"ו] כל ימי עני רעים וטוב לב משתה תמיד. דאיתא התם, אמר רב זירא אמר רב מאי דכתיב כל ימי עני רעים זה בעל גמרא וטוב לב משתה תמיד זה בעל משנה. רבא אמר איפכא. והיינו דרב זירא אמר רב מפרש את הפסוק על דרכי קנין התורה ולכן דורש את כל ימי עני על בעל גמרא וטוב לב על בעל משנה, משום "דבעל גמרא ממית עצמו לכוין הלכות ולתרץ הוויות" אבל בעל משנה "אינו טורח, שאין בה קושיות".

אבל רבא דורש את הפסוק על עצם חכמת התורה ולכן מפרש את כל ימי עני וגו' על בעל משנה, "שהכל סתום במשנה, ואינו יכול להורות הלכה מתוך משנתו וכו'", "וטוב לב זה בעל הגמרא "שיודע משניות על עיקרם ובקי בטעמיהם". [עיי"ש ברשב"ם וברבנו גרשום]. והיינו כמשנ"ת דמעלת טוב לב נאמרה על טעמי תורה המבוארים בתורה שבעל פה.

ג.

הנה תאבתי לפקודיך [תהלים קי"ט מ']

ז. והחתם סופר ז"ל פירש את הגמרא בערכין, דברי תורה משמחי לב איקרי טוב לא איקרי, [דרשות ח"ס ח"ג] "ולפענ"ד הענין, כשאדם מילא כל תאותיו אזי נקרא טוב לב, כמו שמצינו [אסתר א', י"א] כטוב לב המלך ביין. וההפך, כשלבנו חסר מתאותיו אזי נקרא כאב לב, חלש לבו, והנה שמחת לב יתכן בראשית השיגו תאותיו. אז שש שמח נגד תאותו הבאה. ובעודו בכפו יבלענה. ולכן בתאות העולם הזה שאינו טוב בעצם ובהחלט, שייך טוב לב כשמילא כבר כל תאותיו אזי טוב לבו ואינו חפץ יותר.

אמנם בדברי תורה לא שייך הסתפקות, כי אם בכל יום יוסף אומץ ותאוה וחשק והשתוקקות ודבקות בה' אלוקיו, וכל שהוגה בה מוצא בה טעם ושמח בעמלו, ומתאוה למדרגה שאחריה, וכשמשיגה שמח בזה ומתאוה למה שאחרי זאת המדרגה, כי התורה טוב בעצם והחלט, לכן לא ייטב לבו בה לעולם, כי יכסוף ויתאוה להטוב ההוא, ולכן שמח לב איקרי טוב לב לא איקרי, עם כי היא טוב לא ייטב לבו בו לעולם" עכ"ל.

שייכות ברכת אהב

על הדברים מתוך אהבת ה', כאשר יבואר. אחר הקדמת אהבת ה' אותנו באה הנקודה השניה המפורשת בפרשת שמע [ובפרשת והיה אם שמוע] - מצות תלמוד תורה המבוארת בפסוקים: **והיו הדברים האלה... ושננתם לבניך... ודברת בם... ולמדתם את בניכם...** כאן נצטוונו בתלמוד תורה כציווי של עבדות, החיוב 'ללמד את בנו תורה', 'ודברת בם ולא בדברים בטלים', 'שיהיו דברי תורה מחודדים בפיו', וכנגד זה תבוא מטבע הברכה ותגלה את צד המטבע השני, אדרבה, אנו אשר מייחלים מאתו ית"ש: אנו אבינו, למדנו וחכמנו מתורתך - **אבינו אב הרחמן... תן בלבנו בינה להבין... לשמוע ללמוד וללמד...** תחת אשר לימוד התורה ייחשב לנו רק כקיום צו ופקודה, ומעשה של שעבוד החיים כפי שאכן משמע מתוך פסוקי שמע, תבוא ברכת אהבת עולם להדגיש כי דברי התורה הזאת הם אך זכות עבורנו מחמת רחמי ה' עלינו שנותן בלבנו בינה להבין ולהשכיל את דברי תורתו המתוקים.

צא וראה עוד בכל שורה ושורה: לעומת **והיו הדברים האלה על לבך** אנו אומרים **ותן בלבנו בינה להבין**, במקביל ל-**ושננתם לבניך, ולמדתם אותם** אנו אומרים **ותלמדם חוקי חיים כן תחננו ותלמדנו... לשמוע ללמוד וללמד**; כנגד **והיו לטוטפות בין עיניך** אשר בא לצוותינו שיהיו הדברים קשורים תמיד בין עינינו, כנגד הלב וכנגד המוח כדי לשעבד מחשבות לבנו לתורתו, אנו מקדימים לבקש **והאר עינינו בתורתך ודבק לבנו במצוותיך**, הווה אומר, אין הדבר בעינינו כ'שעבוד' הלב לעבודתו, אלא אנו רואים זאת כדבקות ויחוד הלב, ומבקשים באמת שאכן נחוש זאת בלב ובנפש, ולא יהיו רק טוטפות נגד עינינו אלא יאירו ויזריחו את עינינו.

ומתוך פרשת שמע אנו באים לבטא את רגשותינו כנגד פרשת והיה אם שמוע. בה מצווה הקב"ה עלינו לקבל 'עול תורה ומצוות' שנשמע דבריו ולא נסור לבנו לעבוד אלהים אחרים, אולם אנו אומרים זאת בתור בקשה - **לשמור ולעשות ולקיים... ויחד לבנו לאהבה וליראה את שמך ולא נבוש לעולם**. ועל פי הדברים נוכל לבאר הא דברכת אהבת עולם דערבית ישנה אריכות גדולה בענין תלמוד תורתנו - **בשכבנו ובקומנו נשיח בחוקך... כי הם חיינו... ובהם נהגה יומם ולילה**, וצ"ב מדוע האריך במקום שקיצר בברכה של שחרית. ועוד, הרי הנוסח כאן מכוון כנגד הציווי בפרשת שמע "בשכבך ובקומך", וא"כ אמאי לא נזכר זאת בשחרית, מה גם שעיקר חיוב אמירת ק"ש בכל יום למדו חז"ל (ריש ברכות) מפסוק זה.

חסדו ללמדנו תורת אמת, וא"כ גדול הוא יום מתן תורתנו להיות חג ושמחה בקרב ישראל, ולהכין לנו עגלא תילתא בשביל חדותא דהאי יומא. והנה הצד הזה של המטבע, גילו לנו חכמים בעצם תקנתם להקדים "ברכת המצוות" לפני העשייה, ולברך לה' אשר קדשנו במצוותיו וצונו לעשותה, ברכה זו יש בה הוראה כי לא רק שאין המצוות עול ושעבוד עבורנו ונעשים על ידינו כאדם הפורע חובו, אלא שאנו חשים חובה להודות ולברך לו על שזכינו ברוב טובו להתקדש במצוות אשר צונו ה'.

ובזה נבוא לבאר בס"ד כי ברכת "אהבת עולם" כוללת בה בדקדוק רב כל הדברים העיקריים המפורשים בפרשיות ק"ש, אחד לאחד, אלא שבעוד שבפרשיות שנכתבו בתורה יבואו כל הדברים הללו בתורת עול ושעבוד, הנה בברכה זו מביעים אנחנו את הבחינה ההפוכה, של השמחה ושל ההבנה כי הדברים הם לטוב לנו ולחיותנו.

פרשה ראשונה של שמע מוגדרת "קבלת עול מלכות שמים", ובה מבואר כי הקב"ה הוא אחד, וממילא חייבים אנו במצות "ואהבת" וכל הפרשה כולה, ואחריה באה פרשת והיה אם שמוע שהיא "קבלת עול מצוות", שבחלקה הראשון מתפרש בתורה כי חייבים אנו לשמוע במצוותיו ורק אם נעשה כן בכל לב ונפש, אזי יתן לנו שכר של נתינת מטר הארץ בעתו, ויהיה לנו חיים ראויים בארץ ישראל. זהו תוכן הפרשיות.

ועתה בוא וראה כי בברכת האהבה אנו מדגישים כל נקודות אלו, אך מתוך מבט של עם סגולה השמח ושש במציאות של "מלכות שמים" ובמציאות של ה"מצוות", ומצד ההשקף שלנו אין כאן 'קבלת עול' גרידא, אלא זכות עצומה שניתנה לנו.

כנגד מצות **"ואהבת את ה' אלקיך"** שהיא היסוד לפרשיות אלה שבהם נצטוונו שאחר שאנו מכירים ביחוד ה' - על כן "ואהבת", על כן "לאהבה", לכן בבואנו לברך את ה' על מצוה זו, אנו מדגישים **"אהבה רבה אהבתנו ה' אלקינו"**, שמאחר שנצטוונו כאן באהבת המקום, הרי באמת האהבה יש בה שני צדדים, בבחינת כמים פנים אל פנים, ואכן קיימת אהבת ה' לישראל. וכדכתיב 'כי מאהבת ה' אתכם', וכתיב 'אהבתי אתכם אמר ה' - אלא שבתושב"כ הקדים הקב"ה לצוות שנאהוב אותו, כדי שמתוך זה נעשה את כל החובות המפורשות בפרשה זו - ללכת אחריו ולקבל עול מלכותו עלינו, אבל חכמים בעלי תושבע"פ תיקנו את מטבע הברכה מתוך השקפה זו שקשר האהבה איננו חוב או שעבוד עבורנו, אלא מציאות נפלאה שאנו חשים אותה בכל לבנו ובכל נפשנו, ובעקבות כך כל המשך הברכה נאמרת כפי שאנו משקיפים

רבים תמהים, למה תקנו את ברכת "אהבה רבה" "אהבת עולם" לברכה הנאמרת על קריאת שמע, עד שלדעת חלק מהפוסקים אין לענות עליה אמן כדי לא להפסיק בין הברכה למצוה, ושייכות ברכת התורה לפרשיות ק"ש טעונה ביאור, אחר שכבר נתפרש עניינם ותוכנם של כל ג' הפרשיות בחז"ל, פרשה "שמע" - עוסקת בקבלת עול מלכות שמים, "והיה אם שמוע" - קבלת עול מצוות, "ויאמר" - בזכירת יציאת מצרים, ולכאורה לא נזכר מכל אלה בברכה סמוכה זו.

ובנוסף לכך כבר נתעוררו הפוסקים (עיין מ"ב סימן נח, כה) אם ברכה זו היא 'ברכת המצוות' דהא לא נזכר בה גוף מצות ק"ש כלל, אלא זו היא ברכת התורה, ואף יתכן שנפטר בה מברכת התורה כידוע מן הפוסקים (סימן מז, ז), וזה צריך ביאור מדוע יש לברך שוב ברכת התורה אחר שכבר מברכין אותה בשחר לפני התפילה.

גם עצם עירוב העניינים דורש ביאור, אם זו ברכת התורה מה שייך להזכיר כאן הענין של ארץ ישראל - "והביאנו לשלום מארבע כנפות הארץ ותוליכנו קוממיות לארצנו", כדבר שלא ממין הענין.

אכן נראה כי לא זו בלבד שברכה זו שייכת לפרשיות קריאת שמע, אלא היא העתק מושלם לכל הנאמר והמתפרש בפרשיות שמע והיה אם שמוע, ויאמר כמו שיבואר.

להבנת הדברים נקדים יסוד ידוע ששמענו מרבינו שליט"א (תורה ודעת גליון 52 ועוד), אודות עיקר החיוב בשמירת התורה ותר"ג מצוותיה, אשר יש בה שתי בחינות והשקפות - מצד הבורא ב"ה הננו לא-ל עבדים והכל נחשב עבורנו כעול וחיוב, הוא המצווה ואנו המצווים, אבל מצד ישראל עם קדוש, נתינת התורה ושמירתה היא בשבילנו זכות עצומה ואות לאהבת ה' אותנו, היא חיינו ואורך ימינו.

בתורה שבכתב מודגשת בדרך כלל הבחינה הראשונה של העבדות וההשתעבדות, שכן מגדיר אותה ה'נותן' וה'מצווה' הוא ית"ש, אבל חז"ל קבעו לבטא את הצד האחר, שהמצוות הן אורח חיים ושובע שמחות, כפי שיכול להשקיף עליו ה'מקבל'.

ובדרך זו ביאר מדוע לא נצטוונו מן התורה לחוג מדאורייתא את יום מתן תורתנו, וכל עיקרו מבואר רק בחז"ל שקבעו את חג השבועות כיו"ט על מתן תורתנו, אלא ביאורו כאמור (ראה גם מהר"ל תפארת ישראל פרק כז), שהתורה לא תצוה עלינו במפורש לחוג מתן תורה, כי מצד הקב"ה נותן התורה הרי התורה והמצוות הן עול ושעבוד בעבורנו, אמנם מצד תושבע"פ חידשו חז"ל כיון שבנתינת התורה הטיב ה' לנו והגדיל

ה רבה למצות ק"ש

ישראל באהבה" או "אוהב עמו ישראל", וזו הברכה שנתקנה על מצות ק"ש, אשר במקום לברך אשר ציונו לאהוב את ה' ולמסור לו את נפשנו, תיקנו חז"ל לומר להיפך, ולהזכיר מה שהקב"ה עושה לנו ולא מה שאנו עושים לו - שהוא בחר בנו לאהוב אותנו. והנה מטבע זה שתיקנו חכמים מאיר לפנינו את הצד הפנימי של מטבע מתן התורה ומתן הארץ לנו.

תוקף ברכה זו מסביר לנו גם את פירוש חז"ל במהות חג השבועות, דעל אף שבתורה שבכתב נתפרש שהחג הוא על שמחת קציר הארץ, גילו לנו חכמים שיש לחוג על מתן תורתנו. ולפי האמור יאירו הדברים היטב, כי לא זו בלבד שמצד ההשקפה של חז"ל כבר יש מקום לחג על מתן תורה, כנזכר לעיל, אלא דאחר שנתגלה כי התורה עצמה היא המתנה ולא התנאי, ממילא גם השמחה על טוב הארץ איננה עוד על השפע הגשמי שלה, כי אם בשביל קרבת אלקים שיש בה, והארץ איננה מתנה כשלעצמה תמורת 'עול' התורה, אלא כשם שהתורה מקרבת אותנו אל האלוקים כך הוא לנו לאלקים בארץ ה', ועל כן הננו פונים לשמוח על שורש שמחתנו - מתן תורתנו.

וזכאין כד שמעתון שבח דא ברכתא, בה אילפונו חכמינו בינה, ובקדושתם הטמיעו בקרבנו הבנת השמחה והחדוה על מתן תורה באהבה, יהיו לנו דבריהם להלהיב רגשותינו ולהפעים לבנו בבואנו לחוג את חג השבועות הבא עלינו לטובה בו נכריז ונודיע כי חג ה' לנו על תורת אמת אשר נתן לנו, היא חיינו ואורך ימינו, תורת שעשוענו ומשוש לבנו.

ינצורו", כלומר שתמורת ההשתעבודות לעול מצוות נזכה לקבל את א"י. אמנם על פי המבט של תושבע"פ המתחדש ומודגש בברכה זו שוב ושוב, מכיון שהתורה היא לנו מתנה ולא שעבוד ועול, שוב אין מקום לתת לנו את הארץ כמתנה ותנאי על שמירת התורה, שאין זו אלא מתנה על מתנה, ובהכרח שלפי המבט המחודש כל ענין ירושת הארץ מתעלה גם הוא במדרגתו, שאין הארץ לנו אלא כמקום שבה מתחזק ומתעצם הקשר הגדול והקרבה העצומה בין ישראל וקוב"ה, וכשם שאנו אומרים בברכה זו שנתן לנו את "תורתו" כך אנו מזכירים שנתן לנו את "ארצו", כי חד הם, ולזה מבקשים כי ברית הארץ המוזכרת בוהיה אם שמוע אכן תתקיים - "ותוליכנו קוממיות לארצנו".

וע"כ מסמיכים לזה "ובנו בחרת מכל עם ולשון וקרבתנו מלכנו לשמך הגדול", שהארץ הזו יש בה שיא של קרבה, וזוהי משמעות מתנתה בעבורנו כחלק מנתינת התורה לנו. כמו שנאמר (ויקרא כה) לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלקים, וחז"ל אמרו כל הדר בחו"ל כמי שאין לו אלוה. הרי ששלימות קרבת אלקים כשנמצאים בנחלת הארץ שהיא נחלת אלקים".

ומכל זה אל החתימה: "ברוך אתה ה' הבוחר בעמו

אך יש לומר בזה, כיון שבברכה זו באנו לבטא את חפצנו לעסוק בתורתו תורת חיים, לכן בברכה שבערבית יותר ראוי להדגיש ולהאריך בדבר, כי הלימוד ביום הוא בזמן של פעולה ועבודה בטבע העולם, ולומדי התורה מקדישים שעות עבודתם לעבודת הבורא ית', אמנם הלימוד בלילה חוט של חסד משוך עליו, כיון שאף בזמן המנוחה אנו משתוקקים ושמחים בדברי תלמוד התורה הזאת, ובזמן זה דייקא מתבטא כי הלימוד אכן נעשה מתוך אהבה ושמחה ולא מתוך שעבוד ועבודת. והרי פשיטא דחיוב ת"ת "בשכבך ובקומך" מחודש יותר כלפי זמן שכיבה מאשר על זמן קימה שבו יצא כל אדם לפעלו עדי ערב, ולכן בק"ש שאומרים בזמן שכיבה, מדגישים ביתר שאת כי אכן "בשכבנו ובקומנו נשיח בחוקך".

ואם הגענו עד כה, מה מאוד יומתק ההמשך הנאמר בברכה זו: **מהר והבא עלינו ברכה ושלוש מארבע כנפות הארץ... ותוליכנו קוממיות לארצנו**, ונסתלקה התמיהה מה שייכות של א"י לברכת התורה, כי באמת כל פיסקה מברכה זו באה כנגד פסוקי ק"ש, והדברים מכוונים ומקבילים אחת אל אחת:

בפרשת והיה אם שמוע ישנו תנאי שאם לא נשמע אל מצוות ה' - **ואבדתם מהרה מעל הארץ הטובה**, היינו שאם נקבל את עול המצוות נזכה לשפע של מטר ומזון בארץ ישראל, וח"ו להיפך אם נסור לבבנו נאבד את הארץ שהקב"ה נתנה לנו בתנאי שנשמור את התורה - "ויתן להם ארצות גוים ועמל לאומים יירשו - בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו

א. ויתכן בזה, דהוספה זו מכוונת כנגד פרשת ויאמר, זכירת יציאת מצרים, העוסקת בבחירתנו לעם קדוש, עם סגולה המצווה ג"כ בלבישת ציצית תכלת, דבר המורה על החשיבות המיוחדת של העם הנבחר, ולכן מאריכים בסיום ברכת אהבה בענין בחירתנו לעם, ואף מוסיפים "להודות לך וליחדך" כי עיקר תכליתנו להיות עם לה' הוא בכדי להכריז שמו ולגלות שהוא מלך העולם, ואכמ"ל. אבל אליבא דאמת, כי הברכה על פרשת "ויאמר" באה אחרי ק"ש בברכת אמת ויציב, ופשוט.

חג השבועות יום פטירתו של דוד המלך ע"ה

ליקט וערך הרב חיים יצחק פרוש

נעים זמירות ישראל

לבדיחותיה כמה דהוה, בגין לבדחא למלכא **זוהר ח"ב דף קז**

לא גבה לבי (תהלים קלא, א), בשעה שמשחני שמואל. ולא רמו עיני בשעה שהרגתי את גלית. ולא הלכתי בגדולות בשעה שהעליתי את הארון. ונפלאות ממני בשעה שהחזירוני למלכותי. כגמול עלי נפשי כיונק הזה היוצא ממעי אמו **ירושלמי סנהדרין פ"ב ה"ד**

דוד מלך ישראל היה רועה את צאן אביו, ובשעה קלה נעשה מלך, והיו הכל אומרים, עכשיו היה רועה צאן ועכשיו הוא מלך, והוא משיב להם אתם תמהים עלי, אף אני תמה על עצמי יותר מכם, ורוח הקודש משיבה אותם "מאת ה' היתה זאת" **מדרש שוח"ט קיח, כא**

דוד בדיחא דמלכא הוה, ואף על גב דהוה בצערא, כיון דהוה קמי מלכא תב

דוד, כשהיה רועה את הצאן במדבר, היה מסתכל על המדבר ועובד עבודת ה', והיה משבח ואומר כי אראה שמ"ך מעשה אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננת (תהלים ח, ד), ובלילה בזמן שכולם ישנים על מטותיהם, היה הוא יושב במדבר, ומסתכל בשמים, בירח, כוכבים ומזלות, וצבא השמים, ומשבח ומרומם להקדוש ב"ה.

זוהר חדש שיה"ש.

חג השבועות יום פטירתו של דוד המלך ע"ה

המשך מעמוד הקודם

אמר דוד לפני הקדוש ב"ה, אין לי לישה עם הגדולים, אמתין לי עם הקטנים, יהיו אברהם יצחק ויעקב בחדרם, ומשה ואהרן בטרקלין, ואני בסף, אם אין לי שאשב בסף, אשב בחצר.

מדרש שוח"ט טז, יג

אמר הקדוש ב"ה לדוד, אמרת אחת שאלתי מאת ה' (שם כז, ד) וחזרת ואמרת 'לחזות בנועם ה', ולבקר בהיכלו'. אמר לפניו רבונו של עולם לא יהא עבד שוה לרבו, בתחלה לא באת לנו אלא באחת 'כי אם ליראה' (דברים י, יב) ואחר כך פתחת לנו במצוות הרבה ולשמור מצותיו.

מדרש שוח"ט כז, ה

אמר דוד לא עשיתי אני אותה, לא באונס ולא מיראה, אלא מאהבה, שנאמר ותורתך אהבתי (ק"ט, מו)

מדרש שוח"ט ט

אמר לו דוד להקדוש ב"ה רבוני, אל תאמר לי הרי הם לפניך התבונן אתה לעצמך, אם אין אתה מבייני, איני יודע כלום.

מדרש שוח"ט ק"ט, יד

אמר דוד, כשהייתי מבקש ליטול עצה, הייתי מביט בתורה ונוטל.

ילקוט המכירי משלי כב, כ

לא הניח דוד אבר שלא קילס בו להקדוש ב"ה, קלסו בראשו, בעינים, בפיו, באזניו, בגרונו, בלשונו, בשפתיו וכו'.

מדרש שוח"ט יח

'אמרי האזינה ה' בינה הגיגי'. אמר דוד לפני הקב"ה רבונו של עולם בשעה שיש בי כח לעמוד לפניך בתפילה ולהוציא 'אמרי האזינה', ובשעה שאין בי כח התבונן מה בלבי, 'בינה הגיגי'.

מדרש תהלים ה, והובא ברש"י שם

אומן גדול היה דוד, כשהיה מבקש דבר מן הקב"ה מנגנו. היה שואל תחילה את הקלות, ואח"כ את החמורות. למה היה

דוד דומה, לאדם שהיה מבקש ללוות כור חטים, מצא את הסוחר, ואמר לו בבקשה ממך מפני שאני בדוחק השאילני כור של חרובין, אמר לו בוא וטול, הולכין ליטול, אמר לו השאילני כור של שעורים והנח כור של חרובים, אמר לו בוא וטול, הולכין ליטול, אמר לו בבקשה ממך הואיל שבסבר פנים טובים אתה נותן, עשה אותו כור של חטים והשאילני תחת החרובין והשעורים, א"ל טול, ומי גרם לו, ששאל תחילה הקלות ואח"כ החמורות, הה"ד תפלה לדוד שמעה ה' צדק הרי הקלות, ואח"כ החמורות מלפניך משפטי יצא עיניך תחזינה מישרים, אמר לו הקב"ה ואני עושה.

מדרש אגדת בראשית פ"ו כתובים

אמר לו הקב"ה לדוד מה את בעי, אמר לו 'שגיאות מי יבין, שגיאתא דעבדינן קמך אלה-א שרי לך, אמר לו הא שביק לך, גם מזדים חשוך עבדך' אלו הזדונות, 'אל ימשלו בי אז איתם' אלו תוקפי עבירות כענין שנאמר אל נחל איתן. 'ונקיתי מפשע רב', אותו עון רב. דרש רבי דוסתאי דמן ביבי למה דוד דומה לסוחר כושי, א"ר אחא הכושיים הללו יודעים לסבב על הפתחים, בתחילה הם אומרים יש לכם מעט מים, מששתה הוא אומר יש לכם בצל אחד, נותנין לו, אומר להם בצל בלא פת נסיב לבא, כך הצדיקים יודעים לרצות את בוראם, שנאמר 'שפתי כהן ישמרו דעת', 'שפתי צדיק ידעון רצון'.

ילקוט שמעוני תהלים -

פרק יט - רמז תרעז

ודוד היה מתהלל במדתו זאת הטובה, שאפלו לשונאיו היה משתדל להיטיב. זהו מה שנאמר ואני בחלותם לבושי שק עניתי בצום נפשי וגו', ואומר אם גמלתי שולמי רע וגו'.

(מסילת ישרים פ"ט)

והנה ודאי שמי שאוהב את בוראו אהבה אמיתית, לא יניח עבודתו לשום טעם שבעולם, אם לא יהיה אנוס ממש, ולא יצטרך רצוי ופיתוי לעבודה, אלא אדרבא לבו ישיאהו וירצהו אליה אם

לא יהיה עיכוב גדול שימנעהו, הנה זאת היא המדה הנחמדת אשר אליה זכו החסידים הראשונים קדושי עליון, וכמאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים מ"ב): כאל תערוג על אפיקי מים כן נפשי תערוג אליך אלהים צמאה נפשי לאלהים לאל חי מתי אבוא וכו', ואומר (שם פ"ד): נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' וגו', (שם ס"ג): צמאה לך נפשי כמה לך בשרי וגו'. כל זה מתוקף התשוקה שהיה משתוקק לו יתברך. ודוד עצמו אומר (תהלים ס"ג): אם זכרתיו על יצועי באשמורות אהגה בך, ביאר העונג והשעשוע שהיה לו בדברו בו ובשבחיו יתברך שמו, ואומר (שם ק"ט): ואשתעשע במצותיך אשר אהבתי, ואמר (שם): גם מצותיך שעשועי וגו'. והנה זאת ודאי שאהבה זאת צריך שלא תהיה

אהבה התלויה בדבר, דהיינו שיאהב את הבורא יתברך על שמטיב אליו ומעשירו ומצליח אותו אלא כאהבת הבן לאביו שהיא אהבה טבעית ממש שטבעו מכריחו וכופהו לזה, כמאמר הכתוב (דברים ל"ב): הלא הוא אביך קנך, ומבחן האהבה הזאת הוא בזמן הדוחק והצרה, **(מסילת ישרים פ"ט)**

ואמר שלמה במשל החכמה (שה"ש א'): משכני אחריך נרוצה הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך, כי כל מה שזוכה האדם ליכנס יותר לפנים בחדרי ידיעת גדולתו יתברך יותר תגדל בו השמחה, ויהיה לבו שש בקרבו. ואומר (תהלים קמ"ט): ישמח ישראל בעושיו בני ציון יגילו במלכם. ודוד שכבר הגיע אל המעלה הזאת שיעור גדול, אמר (שם ק"ד): יערב עליו שיחי אנכי אשמח בה'. ואמר (שם מ"ג): ואבואה אל מזבח אלהים אל אל שמחת גילי ואודך בכנור אלהים אלהי. ואמר (שם ע"א): תרננה שפתי כי אזמרה לך ונפשי אשר פדית. והיינו כי כל כך היתה מתגברת בקרבו השמחה, שכבר השפתים היו מתנענעות מאליהם ומרננות בהיותו עוסק בתהלותיו ית', וכל זה מגודל התלהטות נפשו שהיתה מתלהטת בשמחתה לפניו, הוא מה שסיים ונפשי אשר פדית.

(מסילת ישרים פ"ט)

ולא אותי קראת יעקב כי יגעת בי ישראל (ישעיה מו, כב)

- (א) כמה נפלא משלו של המגיד
אשר אותו בשיר אגיד
כי החרוזים ישמשו לו כמנגינה
להרגיש את הלב בינה
- (ב) הסבא הזקן הגיע לביקור קצר
מזוודתו בידו כאילו היתה אוצר
אבל הגוף של הסבא כבר עשה את שלו
לשאת בעצמו - זה כבר לא בשבילו
- (ג) השאיר את המזוודה בתחנת הרפכת
ביקש מן הפקיד מאנשי המשמרת
ראה נא, תוכל עלי לסמוך
מבטיחני שבעוד זמן לא ארוך
נכדי היקר לכאן יבוא לקחת
הרשני להשאיר כאן האמתחת
- (ד) הסכים הפקיד והלך לו הסבא
לבית נכדו מזדחל לו סבא - רבה
הגיע, ומשתמו החיבוקים והנשיקות
לא הוסיף עוד הסבא לחכות
- (ה) מנכדו הגדול ביקש טובה
הואל נא חיימקה לעשות מצוה
את מזוודתי השארתי בתחנה
אנא תן לשם קפיצה קטנה
הבא את מזוודתי מיד לכאן
השי לנכדים בתוכה כבר מוכן
- (ו) עוברת שעה, עוברות שעותיים
מדוע זוחל הזמן כה בעצלתיים?
חיימקה אפילו באופק אינו נראה
אין להבין מדוע כה השתהה
מביט הסבא בחלון מבעד לשמש
אוי, מרחוק נראית כבר דמות מטושטשת
מתקרבת הדמות, וסבא כבר רגוע
מודיע, הנה חיימקה כבר מגיע
- (ז) נכנס הנכד וכולו מזיע
עייף, ממוטט, "הבו מים" - מתריע
תמה הסבא: חיימקה מה קרה?
כלום דבר מה לך אירע!?
- (ח) מתנשף הנכד: סבא, איזה משא
נראית קטנה אך כזו מעמסה
האם יש בה ברזל ועופרת
או שמא אבני דר וסוחרת
כל כמה פסיעות מוכרח הייתי לנוח
צועד כמה צעדים ושוב אוסף כח
אמור לי סבא איך אתה אותה נשאת
האמנם עם המזוודה הזאת נסעת??
- (ט) בפני הסבא ניפרת השתאות
חייב להיות שיש כאן טעות
הבן נכדי, זה פשוט לא יתכן
הרי אני, אדם זקן
היעלה על דעתך שאסחוב משא כבד
הלא את עצמי לדעת אאבד
מה יש כבר בתיקי הקטן והקל
טלית ותפילין ומתנות חסרות משקל
לקחת כנראה מזוודה של אחר
יש להשיבה לרפכת חיש מהר
- (י) והנמשל ברור וכל-כף תואם
הלואי ישרישוהו כל אב ואם
התורה שלנו היא "תורת חיים"
לקיים אותה - קל ונעים
דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום
כל דבר תורה - מרגלית, כל מצוה יהלום
- (יא) למי שקשה להיות בן תורה
למי שנדמה שהתורה עושה לו רע
למי שאין גישמאק במצוה
ככפוי שד עושה להקב"ה טובה
אם המצוות אינן לו ששון ויקר
נדמה לו למסכן שלעבד כנעני נמכר
אם התפילה איננה התרפקות של אהבה
אם הימנעות מעבירה קנס וחובה
אם אידישקייט איננה שמחה והודאה
הרי זו חלילה - "עבודה זרה"
- (יב) זכור זאת היטב - אומר הק-ל
לא יגעת בי - ישראל
אם אותי תקרא - יעקב
יהיה לך תמיד רק טוב

בסימן טוב ובמזל טוב

בשבח והודיה לבורא עולם מתכבדים אנו להזמין את השתתף בשמחת נישואי בנינו היקרים

החתן **אברהם יצחק**
 הכלה **טוביא פייגא**

שתקיים א"ה בשעות 10 ביום שני פרשת בהעלותך י"א סיון תש"ע באולמי 'תמיר' כביש רמות ירושלים החופה בשעה 6:30 לפני השקיעה

נשמח לדאוגכם משתתפים בשמחתנו

יהודה בנדל שאלו יצחק דושינסקי

בסימן טוב ובמזל טוב

בשבח והודיה לבורא עולם מתכבדים אנו להזמין את השתתף בשמחת נישואי בנינו היקרים

החתן **דוד מרדכי יעקב**
 הכלה **חיה חוה פנשא**

שתקיים א"ה בשעות 10 ביום שלישי פרשת בהעלותך י"ב סיון תש"ע באולמי 'ארונוט וולף' מרכז ספיר 5 גבעת שאול ירושלים החופה בשעה 6:00 לפני השקיעה

נשמח לדאוגכם משתתפים בשמחתנו

חיים שטרן דוד הלוי סגל

את מיטב ברכותינו ואיחולינו נשגור בזה קדם האיש הנעלה, כליל המעלה, איש האשכולות, מידותיו נעלות אוצר כלי חסדה מלא חכמה ומדע, נריס באוירתא תדורא, **הנושא בעולם של השב"ר**

ה"ה הר"ג רבי **שמעון סירוטה** שליט"א

לרגל ה'היכנס בנו היקר, יניק וחכים, כמר יעקב נ"י לנועם עול מצוות, יתן ה' וכה יוסיף, על ראשו ברכות להרעיק, בדרכי אבותיו יצעד, לעולם כל ימעד, לעלות ולהתעלות מעלה מעלה, במעלות התורה והיראה, להיות חוליה מאירה, בשושלת המזהירה, כשאיפתו הטהורה. ישמח האב ביוצאי חציו, יתהי ברכת ה' עליו, למלאות לטובה משאלותיו מתוך רוב שמחה ונחת, אושר ועושר והרחבת הדעת.

המברכים בכל לב - צוות ת"ת צאן קדשים
 שמעון גוטליב, יעקב רוטמן, אהרן ש. לוונדר, נחמן קופניץ, אלעזר הומיה, שמעון פישמן, אריה גרליץ, מענדל הרשקוביץ, צבי בלוי, יוסף קרישבסקי, שמואל נפנר, יעקב סגל,

ברכת מזל טוב
 שלוחה בזה לאחינו וגיסנו היקר והחשוב כליל המעלות ופאר המידות, היגע בתורה הרב **נתן מאיר גבירץ** שליט"א לרגל הולדת בתו במז"ט **משפחת גבירץ**

ברכת מזל טוב
 שלוחה בזה לידידי נפשי החשוב, אציל הנפש, מופלג בתורה ויראת שמים טהורה הר"ג רבי **שמעון סירוטה** שליט"א לרגל היכנס בנו לעול תורה ומצוות **מנדל רבינוביץ**

ברכת מזל טוב
 שלוחה בזה לאחינו וגיסנו היקר והחשוב כליל המעלות ופאר המידות, היגע בתורה הרב **נתן מאיר גבירץ** שליט"א לרגל הולדת בתו במז"ט **משפחת גבירץ**

ברכת מזל טוב
 שלוחה בזה לידידי נפשי החשוב, אציל הנפש, מופלג בתורה ויראת שמים טהורה הר"ג רבי **שמעון סירוטה** שליט"א לרגל היכנס בנו לעול תורה ומצוות **מנדל רבינוביץ**

ברכות לבית
 לידונו היקר, איש האשכולות, מאיר פנים לכל אדם, היקר שיקרים, היגע בתורה יומם ולילה מחשובי ופארי אבדכי בית מדרשנו הרב **נחמיה חשין** שליט"א לרגל הולדת בתו במז"ט **יה"ר** שייכח לרוות ממנה ומכל י"ח רוב נחת דקדושה, ואך טוב וחסד ירדפוהו כל הימים **יהודה שיינברג, פינחס גבירץ, עמום הירשמן מתתיהו דייטש, יצחק ולס, משה לייב לוי אברהם ולס, נחמן אנשין, אברהם ובר משה מרדכי שטינברג, יחיאל יהודה שלינגר**

ברכת מזל טוב
 שלוחה בזה לאחינו וגיסנו היקר הרב **יהודה בנדל** שליט"א לרגל נישואי בנו בה"ח **אברהם יצחק ה"ו אברהם בנדל, שמואל מאיר גוטליב**

ברכת מזל טוב
 שלוחה בזה לאחינו וגיסנו היקר חרף ובקי טובא, ברוך הכשרון הר"ג רבי **שמעון סירוטה** שליט"א לרגל היכנס בנו לעול תורה ומצוות **אחיקר ישיעיה סירוטה**

ברכת מזל טוב
 שלוחה בזה לידידי נפשי החשוב, אהוב על הבריות הרב **נחמיה חשין** שליט"א לרגל הולדת בתו במז"ט **יעקב סירוטה**

ברכת מזל טוב
 שלוחה בזה לאחינו היקר והחשוב, חתן ההלכה, הלן בעומקה של תורה הרב **נחמיה חשין** שליט"א לרגל הולדת בתו במז"ט **משפחת חשין**

טובא מלא ברכות
 לראש כוללנו הנערץ, המאפיינו ביה ומנתב לנו אורח בשבילי ההלכה, מתוך עמקות ובהירות, ומתוך נועם ומסירות הר"ה הר"ג רבי **חיים שטרן** שליט"א לרגל נישואי בנו שיחי **למז"ט ע"ג** יתן לו ה' ויחזור ויתן, רוב ברכה והצלחה במעשי דיו, ויישר חילו להמשיך במלאכתו - מלאכת הקודש, וממשיך להיות מזיו תורתו, ויזכו הוא וב"ב לרוות רוב נחת דקדושה מכל יוצ"ח מתוך שלום השלוה כעתיות: **תלמידיו ככולל "בית מדרש להוראה" ביתר עילית**

קהל עדת ירושלים - אחוזת ברקפלד
ברכת מזל טוב
 שלוחה בזה ללידינו היקר והחשוב הרב **מרדכי וייס** שליט"א לרגל הולדת הבן במז"ט **חברי הקהילה**

ברכת מזל טוב
 שלוחה בזה לאחינו וגיסנו היקר והחשוב כליל המעלות ופאר המידות, היגע בתורה הרב **נתן מאיר גבירץ** שליט"א לרגל הולדת בתו במז"ט **משפחת גבירץ**

ברכת מזל טוב
 שלוחה בזה לידידי נפשי החשוב, אציל הנפש, מופלג בתורה ויראת שמים טהורה הר"ג רבי **שמעון סירוטה** שליט"א לרגל היכנס בנו לעול תורה ומצוות **מנדל רבינוביץ**

ברכת מזל טוב
 שלוחה בזה לאחינו וגיסנו היקר והחשוב כליל המעלות ופאר המידות, היגע בתורה הרב **נתן מאיר גבירץ** שליט"א לרגל הולדת בתו במז"ט **משפחת גבירץ**

ברכת מזל טוב
 שלוחה בזה לידידי נפשי החשוב, אציל הנפש, מופלג בתורה ויראת שמים טהורה הר"ג רבי **שמעון סירוטה** שליט"א לרגל היכנס בנו לעול תורה ומצוות **מנדל רבינוביץ**

קהל עדת ירושלים
שכונת המפרי ביתר
ברכת מזל טוב חמה ולבבית
 ללידינו החשוב, איש יורב פעלים לתורה ולתעודה, המוסר נפשו ללא לאות למען הצלחת נשגוש בית מדרשנו ה"ה הרב **נחמיה חשין** שליט"א לרגל הולדת בתו במז"ט **יה"ר** רצון שייכח לרוות רוב נחת דקדושה ממנה ומכל י"ח מתוך רוב נחת והרחבת הדעת תמדי, ושיוכל להמשיך במלאכת הקודש ביתר שאת וביתר עז מתוך אושר ועושר וכבוד כל הימים **בני הקהילה - בית שמש**

מלב הומה ורוגש
 נשגר ברכת מזל טוב להאברך החשוב המאיר נתיבתנו לדעת ולהגין לאמיתת של תורה הר"ג ר **יעקב הירשמן** שליט"א לרגל הולדת בנו שיחי יה רצון שייכח לרוות רוב נחת ממנו ומכל י"ח **תלמידי שיעור א' בישיבת תורת ירושלים**

המרכז הגדול לחינוך
קהל עדת ירושלים - ישיבת המתמידים
ברכת מזל טוב
 שלוחה בזה אל מע"כ האברכים היקרים מופלגים בתורה ויראת שמים, המתכנים הגדולים המדריכים אותנו על דרך אמת, ה"ה הר"ג רבי **חיים שטרן** שליט"א יום קרן חתני התורה וההלכה בקהילתנו לרגל נישואי בנו ה"ו במז"ט הר"ג רבי **מאיר אקער** שליט"א לרגל הולדת בנו במז"ט **יהא רעואו שייכח לרוות רוב נחת דקדושה מהם ומכל י"ח מתוך אושר ועושר וכבוד כל הימים**

ברכת מזל טוב
 נשגר בזה קדם האי גברא רבה ויקירא, מותר בכל מידה וכוונה, העוסק בתורה יום ולילה, מופלג בתורה ויראת שמים ה"ה הר"ג רבי **שמעון סירוטה** שליט"א ומכל י"ח רוב נחת דקדושה, ויהא רעואו שייכח להמשיך במלאכת הקודש מתוך אושר ועושר וכבוד כל הימים **בני הקהילה - בית שמש**

ברכת מזל טוב
 שלוחה בזה לאחינו וגיסנו היקר והחשוב כליל המעלות ופאר המידות, היגע בתורה הרב **נתן מאיר גבירץ** שליט"א לרגל הולדת בתו במז"ט **משפחת גבירץ**

ברכת מזל טוב
 שלוחה בזה לידידי נפשי החשוב, אציל הנפש, מופלג בתורה ויראת שמים טהורה הר"ג רבי **שמעון סירוטה** שליט"א לרגל היכנס בנו לעול תורה ומצוות **מנדל רבינוביץ**

קהל עדת ירושלים - ישיבת המתמידים

ברכת מזל טוב חמה ולבבית

שלוחה בזה לאברכים החשובים בני קהילתנו הקדושה לרגל שמחת החלאקה לבניהם היקרים

הרב פנחס אברהם שליט"א	הרב עמרם כהן שליט"א	הרב נחמן אנשין שליט"א	הרב פנחס אברהם שליט"א
הרב אברהם צבי אקער שליט"א	הרב שלמה זלמן כהן שליט"א	הרב אברהם צבי אקער שליט"א	הרב נחמן אנשין שליט"א
הרב שלמה אקער שליט"א	הרב ישיעיה לוי שליט"א	הרב אברהם צבי אקער שליט"א	הרב שלמה אקער שליט"א
הרב חיים שלום בלוי שליט"א	הרב משה לייב בר"צ לוי שליט"א	הרב אברהם צבי אקער שליט"א	הרב שלמה אקער שליט"א
הרב צבי בלוי שליט"א	הרב אליעזר לוצקין שליט"א	הרב אברהם צבי אקער שליט"א	הרב שלמה אקער שליט"א
הרב שלמה זלמן בלוי שליט"א	הרב יהודה לוצקין שליט"א	הרב אברהם צבי אקער שליט"א	הרב שלמה אקער שליט"א
הרב יהודה ברנד שליט"א	הרב מאיר לוצקין שליט"א	הרב אברהם צבי אקער שליט"א	הרב שלמה אקער שליט"א
הרב משולם גבירץ שליט"א	הרב אליהו לינדר שליט"א	הרב אברהם צבי אקער שליט"א	הרב שלמה אקער שליט"א
הרב יעקב משה גוטליב שליט"א	הרב אביש למברגר שליט"א	הרב אברהם צבי אקער שליט"א	הרב שלמה אקער שליט"א
הרב נחום גוטפרב שליט"א	הרב אליהו למברגר שליט"א	הרב אברהם צבי אקער שליט"א	הרב שלמה אקער שליט"א
הרב אריה הולצמן שליט"א	הרב יהושע למברגר שליט"א	הרב אברהם צבי אקער שליט"א	הרב שלמה אקער שליט"א
הרב עובדיה הומינר שליט"א	הרב שמעון למברגר שליט"א	הרב אברהם צבי אקער שליט"א	הרב שלמה אקער שליט"א
הרב נחום הרצל שליט"א	הרב דוד מינצברג שליט"א	הרב אברהם צבי אקער שליט"א	הרב שלמה אקער שליט"א
הרב דוד חשין שליט"א	הרב ישיעיה מינצברג שליט"א	הרב אברהם צבי אקער שליט"א	הרב שלמה אקער שליט"א
הרב נחמיה בר"א חשין שליט"א	הרב שמעון מינצברג שליט"א	הרב אברהם צבי אקער שליט"א	הרב שלמה אקער שליט"א
הרב טוביה כהן שליט"א	הרב יונה סגל שליט"א	הרב אברהם צבי אקער שליט"א	הרב שלמה אקער שליט"א
הרב מרדכי כהן שליט"א	הרב מאיר סגל שליט"א	הרב אברהם צבי אקער שליט"א	הרב שלמה אקער שליט"א
	הרב אברהם אבא סירוטה שליט"א	הרב אברהם צבי אקער שליט"א	הרב שלמה אקער שליט"א

יהי רצון שייזכו לרוות רוב נחת דקדושה מהם ומכל י"ח מתוך בריאות ורוב שלום